

Bjarni Benediktsson, dagblöð 1948-1949, 5. hluti

Bjarni Benediktsson – Dagblöð

Einungis fréttir og greinar tengdar Bjarna Benediktssyni eru skannaðar og sýndar hér en dagblöð má sjá á vef Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafns, timarit.is

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Fjölskyldan
Askja 6-9

Morgunblaðið

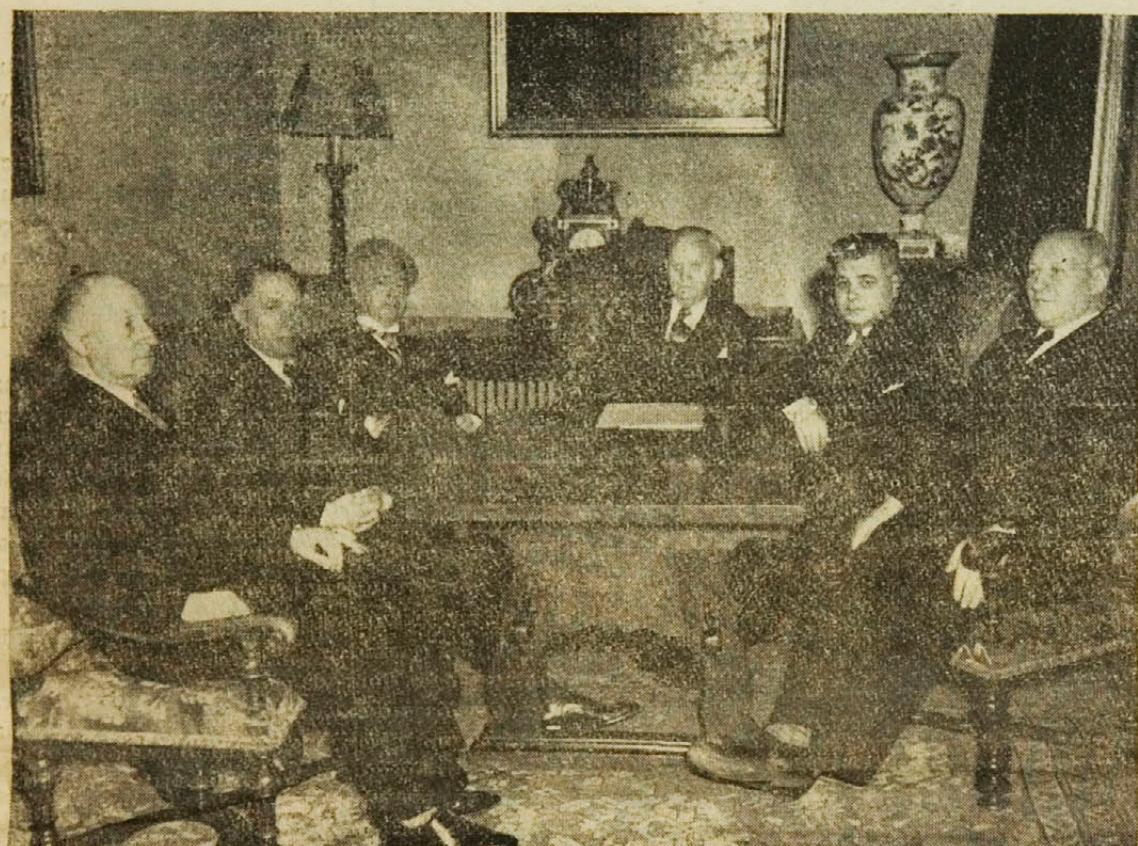
36. árgangur

282. tbl. — Miðvikudagur 7. desember 1949.

Prentsmiðja Morgunblaðsins

Ríkisstjórnin undirbýr lausn vandamálanna í samræmi við stefnu Sjálfstæðisflokkssins

Frá ríkisráðsfundi í gær.

ÞESSI MYND er tekin á ríkisráðsfundi á skrifstofu forseta Íslands í gær er hin nýja ríkisstjórn var skipuð. Á henni sjást talið frá vinstri: Jóhann P. Jósefsson atvinnumálaráðherra, Björn Ölfasson fjármálaráðherra, Ólafur Thors forsætisráðherra, forseti Íslands herra Sveinn Björnsson, Bjarni Benediktsson utanríkisráðherra og Jón Pá'mason landbúnaðarráðherra. (Ljósm. Ól. K. M.)

Rjettarhöldunum í Sarajevo að ljúka

Ákærandinn sakar Sovjetríkin um að nota „illmenni í herferðinni gegn landi okkar“

Einkaskeyti til Mbl. frá Reuter.

SARAJEVO, 6. desember. — Ákærandinn í njósnarjettarhöldunum hjer i Sarajevo gagnrýndi Sovjetríkin harðlega í dag, fyrir tilraunir þeirra til að nota hvítrossana tíu, sem sakfelldir eru, til að skaða Júgoslavíu. Rjettarhöldunum er nú að ljúka.

„Leitt til þess að vita“

„Það er leitt til þess að vita.“ „Ákærandinn, „að sovjetstjórnin skuli nota svona illmenni í herferð sinni gegn landi okkar.“ Hann bætti því við, að sakborningunum, sem ákærðir eru fyrir njósnarstarfsemi fyrir Sovjetríkin, hefði ekki tekist að koma fyrirskipunum yfirboðara sinna í framkvæmd, en það væri á hinn böginn að þakka árvéknir júgoslavnesku öryggislögreglunnar.

„Rjettlát hegning“

Ákærandinn krafðist „rjettlátrar“ hegningar til handa sex um tvær höfuðstefnur; frjálast þar til þær að lokum öðlast fullt sjálfstæði sem meðlimaði í breska samveldinu.

Frjálast framtak og þjóðnýting

CANBERRA, 6. des. — Mikill kosningahiti er nú í mönnum hjer í Ástralíu, en kosningar til bingsins eiga að fara fram n.k. laugardag.

Segja má, að baráttan standi um tvær höfuðstefnur; frjálast þar til þær að lokum öðlast fullt sjálfstæði sem meðlimaði í breska samveldinu.

Kanadiskar landbúnaðarafurðir og Bretar

TORONTO, 6. des. — Landbúnaðarráðherra Kanada, hjelt því fram í ræðu í Toronto í gærkvöldi, að „opinberlega“ væri nú reynt í Bretlandi að útrýma þar kanadiskum landbúnaðarafurðum af markaðnum.

Bráðabirgðalausn eftir troðnum leiðum

Ræða Ólafs Thors forsætisráðherra á Alþingi

A RÍKISRÁÐSFUNDI, sem haldinn var kl. 11 árdegis í gær skipaði forseti Íslands ráðuneyti Ólafs Thors. Á sama fundi var gefið út forsetabréf um starfaskiptingu milli ráðherra í hinni nýju ríkisstjórn.

Á fundi í Sameinuðu Alþingi, er hófst kl. 1,30 las forsetisráðherra síðan forsetabréf um skipun ráðuneytisins og starfaskiptingu þess. Gerði hann jafnframt grein fyrir afstöðu ríkisstjórnarinnar til þingsins og ræddi há nauðsyn, sem fyrir hendi væri til samstarfs þings og stjórnar um lausn vandamálanna.

Að ræðu forsætisráðherra lokinni lýstu formenn hinna stjórnálflokkanna afstöðu sinni til ríkisstjórnarinnar.

Fer ræða Ólafs Thors hjer á eftir.

Herra forseti, háttvirtir alþingismenn!

Forseti Íslands hefur í dag gefið út svohljóðandi forsetaúskurð:

Forseti Íslands gjörir kunnugt:

Samkvæmt 15. gr. stjórnarskráinnar og tillögu forsætisráðherra set jeg hjer með eftifarandi ákvæði um skipun og skipting starfa ráðherra o. fl.:

Forsætisráðherra, Ólafur Thors. Undir hann heyrir eftgreind mál: Stjórnarskráin, Alþingi, nema að því leyti sem öðruvísi er ákvæði, almenn ákvæði um framkvæmdastjórn ríkisins, skipun ráðherra og lausn, forsæti ráðuneytisins, skipting starfa ráðherranna, mál, sem varða stjórnarráðið í heild, Þingvallaneft og mál varðandi meðferð Þingvalla. — Ennfremur fjalagsmál, þar undir alþýðutryggingar, atvinnubætur, vinnudeilur, sveitarstjórnar- og framfærslumál. — Fjelagsdómur. Almenn styrktar starfsemi, þar undir styrkveitingar til berklasjúklinga og annarra sjúklinga, sem haldnir eru langvinnum sjúkdónum, júkrasjóðir, ellistyrktarsjóðir, öryrkjasjóðir, slysatryggingasjóðir, lífsábyrgðasjóðir og aðrir tryggingasjóðir, þar með talið Brunabótafjelag Íslands, nema sjerstaklega sjeu undan teknir. Byggingarfjelög.

Ráðherra Bjarni Benediktsson. Undir hann heyrir dómaskipun, dómsmál, önnur en fjalagsdómur, þar undir framkvæmd refsídóma, hegninga og fangahús, tillögur um náðun, veiting rjettarfarslegra leyfisbrjefa, málflutningsmenn, lögreglumálefni, þar á meðal gæsla landhelginnar, áfengismál, trandmál, sifjarjettarmál, erfða

Tillaga um að bresku nýlendurnar fái fulltrúa á þingi

Bretar stjórna nú um 50 nýlendum.

Einkaskeyti til Mbl. frá Reuter.

LONDON, 6. desember — Harold Davies, einn af þingmönnum breska verkalyðsflokkssins, hefur lýst sig fylgjandi því að nýlendur Bretra eignist fulltrúa í neðri málstofu þingsins. Kemur þetta fram í fyrirspurn frá þingmanninum, sem Attlee forsætisráðherra mun væntanlega svara á morgun (miðvikudag).

Stefnan til þessa

EKKI er talið líklegt, að Attlee og stjórn hans ljái þessari tillögu fylgi sitt. Það hefur hingað til verið stefna Bretra að auka sjálfstæði nýlendnanna, aukum tvær höfuðstefnur; frjálast þar til þær að lokum öðlast fullt sjálfstæði sem meðlimaði í breska samveldinu.

Nýlendurnar bresku eru nú um 50 talsins.

Flytir fyrir

Davies skýrði Reuter frá því í kvöld, að hann teldi, að tillaga sín mundi flyta fyrir því, að nýlendurnar fengju sjálfstæði.

Morgunblaðið

36. árgangur.

242. tbl. — Sunnudagur 23. október 1949.

Prentsmiðja Morgunblaðsins

Frjálst og haftalaust þjóðfjelag er stefna Sjálfstæðisflokkssins

Atvinnuöryggi almennings

*Rekstursöryggi atvinnuvega
með heilbrigðum*

þjóðarbúskap

*Vaxandi velmegun með
tæknilegum framförum*

Jafnvægi í fjármálum

Heilbrigði í viðskiftum

Öryggi í þjóðarbúskap

með hallalaus fjárlög

*Aukinni samhjálp lands-
manna fyrir bágstadda*

*Jafnvægi milli sjávar-bygða
og sveita*

*Efling þjóðlegra vísinda
og lista*

Íslendingar kjósa því í dag — D-listann

Morgunblaðið

36. árgangur.

211. tbl. — Föstudagur 16. september 1949.

Prentsmiðja Morgunblaðsins

Danskur ríkisborgari líflátinn af Rússum

Hafði farið yfir landamærin af misgáningi

Einkaskeyti til Mbl. frá NTB.

KAUPMANNAHÖFN, 15. sept. — Danska sendiráðið í Moskva sendi rússneska utanríkisráðuneytinu 19. ágúst s.l. fyrirspurn um hvarf tveggja danskra ríkisborgara, Gunnars Hallingdal og Thyru Elisabeth Rasmussen, sem höfðu verið á ferðalagi rjett við rússnesku landamærin hjá Lieksa Kivivaara í Finnlandi.

Rússnesku landamærin
hættuleg.

Það þótti trúlegt, að þetta folk hefði af misgáningi komið nærrí rússnesku landamærin, enda er vitað til, að Rússna handtekið fólk sem kem nærrí landamærunum og það í haldi svo mánuðum.

dag fjekk danska sendiráðið í Moskva svar við fyrirspurnni og fæst þar enn eitt dæmíð upp á það hversu mikill óhugnanleiki fylgir því að vera kominn nálægt rússneskum yfirráðasvæðum.

Gunnar Hallingdal
tekinn af lífi.

Er sagt í svari utanríkisráðuneytisins, að folk það sem hjerum ræðir hafi verið komið yfir rússnesku landamærin. Gunnar Hallingdal hlýddi ekki bending um rússnesku landamæravarð-

Gísli Jónsson fram- bjóðandi Sjálf- stæðisflokkssins í Barðastrandasýslu

SAMKVÆMT áskorun Sjálfstæðismanna í Barðastrandasýslu, verður Gísli Jónsson, alþingismaður þar í kjöri fyrir Sjálfstæðismenn við alþingiskosningarnar í haust.

Einkaskjalasafn Þjarna Benedikts Ólafssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

GREINAFLOKKUR UM UTANRÍKISMÁL

BJARNI BENEDIKTSSON
utanríkisráðherra, hefir ákvæðið að skrifa flokk greina um íslensk utanríkismál í Morgunblaðið.

Fyrsta greinin í flokki þessum birtist í blaðinu í dag á 9. síðu og heitir „Íslendingar eru óvanir meðferð utanríkismála“.

Ákvarðanir Washingtonfundarins gilda fyrir öll Marshall-löndin

Truman forseta í sjálfsvald sett að lækka bandarískra tolla

Einkaskeyti til Mbl. frá Reuter.

WASHINGTON, 15. sept. — Í dag sátu sameiginlegan fund í Washington Schuman utanríkisráðherra Frakka, Acheson utanríkisráðherra Bandaríkjanna og Snyder fjármálaráðherra Bandaríkjanna. Eftir fundinn var gefin út yfirlýsing um að hjeðan í frá skyldu ákvarðanir Washington ráðstefnunnar fyrr í þessari viku varðandi Bretland einnig gilda fyrir Frakkland og önnur ríki, sem þátt eiga að endurreisnaráformum Evrópu.

Þá er lokið 6 daga viðræðum í bandarísku öldungadeildinni um afnám innflutningstolla og var samþykkt að veita Truman forseta heimild til að lækka eða afnema bandarískra innflutningstolla.

Myrti hún mann sinn!

LONDON, 15. sept. — Í dag var 21 árs kona, Margaret Williams dregin fyrir dóm kærð fyrir að hafa myrt mann sinn. Átti hún að hafa rekið hann í gegn, þar sem hann sat á stól mæddur af sári sem hann hafði fengið aður, er hann var hernum. — Reuter.

Gildi fyrir
önnur Marshallriki.

Eftir ráðherrafundinn í dag var því lýst yfir, að ákvarðanir þriveldaráðstefnunnar í Washington varðandi Bretland skuli hjeðan í frá jafnt gilda fyrir Frakkland og önnur ríki, sem Marshallaðstoðar njóta.

Þýðingarmikil ákvörðun.

Með þessari ákvörðun verður þátttökuríkjum í viðreisnaráformum Evrópu heimilt að unvie nekkju af Marshalla-

Morgunblaðið

36. árgangur.

212. tgl. — Laugardagur 17. september 1949.

Prentsmiðja Morgunblaðsins

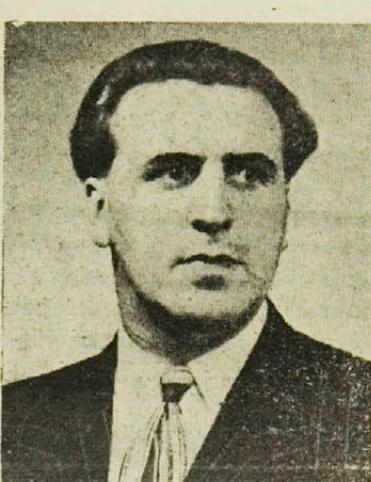
Framboðslisti Sjálfstæðisflokkssins í Reykjavík við Alþingiskosningarnar 23. október

Bjarni Benediktsson.

Björn Ólafsson.

Jóhann Hafstein.

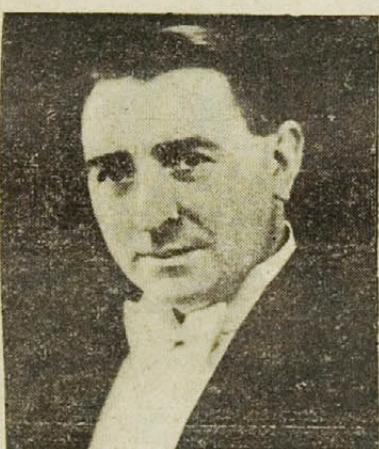
Gunnar Thoroddsen.

Kristín Sigurðardóttir.

Axel Guðmundsson.

Guðbjartur Ólafsson.

Guðmundur H. Guðmundsson.

Ragnar Lárusson.

Auður Auðuns.

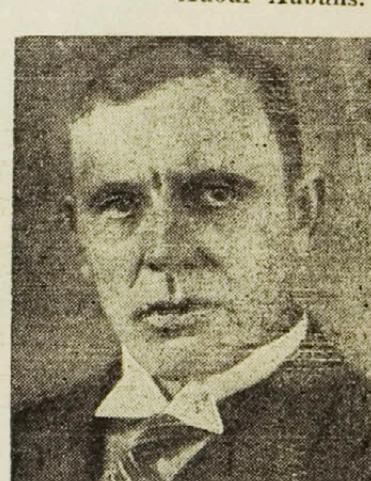
Friðleifur Friðriksson.

Bjarni Jónsson.

Hallgrímur Benediktsson.

Sigurður Kristjánsson.

FRAMBOÐSLISTI Sjálfstæðisflokkssins við alþingiskosningarnar hjer í Reykjavík var ákveðinn í gærkvöldi á fundi Fulltrúaráðs Sjálfstæðisfjelaganna, sem haldinn var í Sjálfstæðishúsini.

Listinn er þannig skipaður:

1. Bjarni Benediktsson, ráðherra
2. Björn Ólafsson, stórkaupmaður
3. Jóhann Hafstein, lögfræðingur
4. Gunnar Thoroddsen, borgarstjóri
5. Kristín Sigurðardóttir, húsfrau
6. Ólafur Björnsson, formaður Bandalags starfsmanna ríkis og bæja
7. Axel Guðmundsson, formaður Landssambands Sjálfstæðisverkamanna og sjómanna.
8. Guðbjartur Ólafsson, varaformaður Farmanna- og fiskimannasambands Íslands
9. Guðmundur H. Guðmundsson, formaður Iðnaðarmanna fjelags Reykjavíkur
10. Ragnar Lárusson, formaður Landsmálafljel. Varðar
11. Frú Auður Auðuns, lögfræðingur
12. Friðleifur Friðriksson, formaður Vörubifreiðastjóra-fjelagsins Próttur

13. Gunnar Helgason, formaður F.U.S. Heimdallur
14. Bjarni Jónsson, dómkirkjuprestur
15. Hallgrímur Benediktsson, stórkauptaður
16. Sigurður Kristjánsson, forstjóri.

Fundur Fulltrúaráðsins var mjög fjölsóttur. Jóhann Hafstein, formaður fulltrúaráðsins setti fundinn. Fundarritari var Gunnar Helgason, formaður Heimdallar.

Formaður ávarpaði fulltrúana í upphafi fundarins og kvaddi síðan Guðmundur Ásbjörnsson, forseti bæjarstjórnar, til þess að stjórna fundinum.

Fyrstur tók til málს Guðmundur Benediktsson, formaður kjörnefndar, og gerði hann grein fyrir tillögum nefndarinnar um skýrslu framboðs-

ans í Reykjavík. — Tillögum nefndarinnar var ágætlega tek ið af fundinum.

Næstur tók til málს Ólafur Thors, formaður Sjálfstæðisflokkssins. Ræddi hann tillögur nefndarinnar og vjek m.a. að því, sem Guðm. Benediktsson, hafði skýrt frá, að tveir fyrverandi bingmenn flokkssins, þeir Hallgrímur Benediktsson og Sigurður Kristjánsson vikju nú úr efstu sætum listans, í samræmi við þeirra eigin óskir.

Þakkaði formaður flokkssins þeim báðum fyrir mikil og heillarik störf í þágu flokkssins og þeim sambær og örugg-

Aðrir, sem til málს tóku voru frú Jóhanna Guðlaugsdóttir, frk. María Maack, frú Guðrún Guðlaugsdóttir, frú Guðrún Jóasson og að lokum efsti maður listans, Bjarni Benediktsson.

Mikill áhugi og frábær einhugur ríkti á fundinum.

★

Myndir vantar af tveimur frambjóðendanna, Ólafi Björnsyni og Gunni Þorlákssyni.

Bjarni Benediktsson:

Íslendingar eru óvanir meðferð utanríkismála

Urðum óviðbúnir að taka einir við meðferð þeirra 10. apríl 1940

ISLENDINGAR eru óvanir að fara með utanríkismál og þekkja því minna til þeirra en ýmsar aðrar þjóðir. Í fljótu bragði kann þetta að virðast einkennilegt, þegar þess er minnst, að i marga áratugi var það viðkvæði hjá ýmsum, að stjórnsmál okkar snerust oft of lítið um innanlandsmálin, því að þar væri mest áhersla lögð á skifti okkar við aðrar þjóðir.

Sjálfstæðisbaráttan.

Petta var á meðan stóð á frelsisbaráttu okkar gegn Danmörku, en auðvitað gátum við ekki sinnt innanlandsmálum sem skyldi á meðan verið var að losa viðjarnar, sem hjeldu okkur innan danska ríkisins.

En þessi baráttu var ekki eiginlegt utanríkismál, heldur baráttu þjóðarinnar gegn erlendum valdhöfum, sem höfðu tekið sjer yfirdrottunum á Íslandi og ljetu Ísland vera hluta af ríkinu. Það var fyrst eftir að við losnuðum úr hinni dönsku ríkisheild, sem við fórum sjálfrir að fjalla um okkar eigin utanríkismál og urðum við þó að taka sjálfrir að nokkrum við meðferð þeirra í heimsstyrjöldinni fyrri 1914—1918.

Samkvæmt sambandslögunum fór Danmörk með utanríkismálin fyrir Íslands hönd, en mátti ekki binda Ísland nema með samþykki rjettra stjórnarvalda íslenskra. Á þeim árum reyndi sjaldan á þýðingarmiklar ákværðanir Íslendinga sjálfrá í þessum efnum, nema helst varðandi einstök verslunar- og viðskiftamál, enda höfðu Íslendingar þá enga sjálfsæða utanríkisþjónustu.

Sambandið rofnar.

Allt þetta gjörbreyttist 9. apríl 1940, þegar Danmörk var hertokin af Þýskalandi.

Pann dag má segja, að hið alda gamla samband Íslands og Danmerkur hafi raunverulega slitnað. Íslendingar urðu þá af skyndingu undirbúningslaust að taka sjálfrir við allri meðferð allra sinna mála, þar á meðal utanríkismálanna, og var því formlega lýst 10. apríl 1940.

Eftir það var öllum skynbærum mönnum ljóst, að ekki gat komið til mála að láta þá skipan, sem vera skyldi samkvæmt sambandslögunum, taka gildi á ný, heldur varð að ljúka hinu formlega sambandi við Danmörku svo fljótt, er verða mátti, á hinn hagkvæmasta hátt fyrir Íslendinga. Eðlilegt og hagkvæmt þótti að lúta um það fyrirsogn sambandslaganna sjálfrá. Voru þau lögformlega feld úr gildi 17. júní 1944. Samstundis var þá stofnað lýðveldi á Íslandi, svo sem þrá þjóðarinnar hafði staðið til um langan aldur.

Að lokum sameinuðust nærr allir Íslendingar um þessar aðgerðir. Hafði þó ekki á það skort, að gerðar væru tilraun-

Utanríkismál 1

Ekki kjaraskerðing heldur atvinnuöryggi

Glæsileg samkoma Heimdallar í gækveldi

SKEMMTIFUNDUR Heimdallar, fjalags ungra Sjálfstæðismana, sem haldinn var í gækvöldi, var eins fjölsóttur og húsrúm Sjálfstæðishússins leyfði. Var ræðum þeirra Sigurðar Bjarnasonar og Ingimundar Gestssonar tekið með ágætum vel. Sýndi fundurinn mikinn baráttuvilja unga fólksins fyrir sigri Sjálfstæðisflokkssins. — Ágúst Hafberg setti fundinn og stjórnsmálu honum. Siðan tók Sigurður Bjarnason til máls.

Óheilbrigrt stjórnarsar.

Hann kvað engri furðu sæta, bött margvisleg gagnrýni kæmi fram á það ástand, sem nú ríkti í stjórnsmánum landsins. Hver einasti borgari hefði tækifæri til þess að sjá að hjer fær Margt aflaga og ýmiskonar spilling þrifist í skjóli samstjórnarskipulagsins. I athafnaliði þjóðarinnar yrði vart snúið sjer við fyrir hverskonar höftum og bönnum.

Íslendingar hefðu leyfi til þess að gagnrýna þetta ástand vegna þess að hjer væri lýðræði og persónufrelsi ennþá í heiðra haft.

Þjóðin á valið.

En á komandi hausti ætti þjóðin valið. Í kosningunum hefði hún tækifæri til þess að leggja grundvöll að heilbrigðara stjórnarsfari. Einá leiðin til þess að skapa samhenta ríkistjórn og stjórnarstefnu væri að gefa Sjálfstæðisflokknum hrein an meirihluta á Alþingi. Hann hefði á liðnum árum haft forystu í sjálfstæðismánum þjóðarinnar og um hið innra uppbyggingarstarf á svíði athafnaliðsins.

Ekki kjaraskerðingar, heldur atvinnuöryggi.

Sjálfstæðisflokkurinn stefndi ekki að skerðingu lífskjara almennings heldur sköpun atvinnuöryggis með lækkandi dýrtið. Um það takmark og stefnumið yrði þjóðin að skipa sjer. Sjálfstæðisflokkurinn gæti fengið hreinan meirihluta á Alþingi. 411 kjósendar af 70 þús. gátu tryggt þennan sigur og þjóðinni þar með heilbrigrt stjórnarf.

Ræða Ingimundar Gestssonar.

Ingimundur Gestsson lagði á það áherslu í sinni ræðu að verk efni Sjálfstæðisflokkssins væri að sameina þjóðina um einarða baráttu fyrir öryggi og batnandi afkomu alls almennings. En til þess að það tækist yrðu stjettirnar að vinna saman. Boð skapur kommúnista væri stjetta fjanskapur. En þessi óþjóðlegi flokkur væri nú kominn á undanthaldu. Sjálfstæðismenn yðu að reka þann flóttu.

„Sigurmöguleikarnir“ eru allir okkar megin sagði Ingimundur Gestsson.

Glæsileg samkoma.

Þessi fyrsta kvöldvaka ungra Sjálfstæðismana var hin glæsilegasta samkoma. Auk ræðanná fóru þar fram þessi skemmtiatriði.

Guðmundur Jónsson óperu-söngvari söng við undirlyf.

Fritz Weizshapel, Steinunn Bjarnadóttir leikkona las upp og Nína Sveinsdóttir söng gamanvisur. — Var öllum þessum skemmtiatriðum mjög vel tekið.

Íslendingar keppa í Kaupmannahöfn

EINKASKEYTI til Mbl. KAUPMANNAHÖFN, 15. sept. — Kvöldblað Berlingske Tidende segir svo í tilefni af íþróttakeppninni, sem fram fer í kvöld:

„Ísland hefur sjerstöðu í frjálsum íþróttum. — Þannig tóku fleiri þátt í keppni Norðurlandanna við Bandaríkin þaðan en frá Danmörku og keppninni milli Svíþjóðar og hinna Norðurlandanna. Allir Íslendingarnir stóðu sig þar með ágætum, og eiga þeir begar afburðamenn í nokkrum greinum, bött frjálsar íþróttir sju nýtilkomnar á Íslandi.

Að líkendum mundu þeir vinna Dani í landskeppni í frjálsum íþróttum, og er mikill áhugi ríkjandi á Íslandi á að slik keppni geti farið fram. — Danir eru hinsvegar ekki eins áfjáðir að þessu leyti vegna kostnaðarins, er af slikri kepni leiddi.

Ef Danir tæki boði til Íslands, yrðu þeir að gjalda í sama og þjóða Íslendingum heim“.

Morganútgáfa blaðsins kemst svo að orði, að ef til vill sje Finnbjörn mesti sprethlaupari Evrópu.

A íþróttamótinu í kvöld verður Skúli Guðmundsson einn keppendanna. — Páll.

Nýjar þjóðir í UNESCO

OSLO, 15. sept. — Í dag voru Ísrael og Pakistan tekin upp í UNESCO, vísindastofnun S. P., svo að nú eru þjóðir þær, sem eiga hlut að stofnuninni orðnar 50 talsins.

Fulltrúar beggja hinna nýju félagsþjóða munu verða viðstaddir fundi stofnunarinnar, sem kemur saman í París n. k. mánuðag.

Talið er liklegt, að á fundum stofnunarinnar í næstu viku verði rætt um upptöku Ceylon og Koreu. — NTB.

BUENOS AIRES Hector Rocca, sá er eitt sinn átti heimsmeði í fallhlifarástökk, ljét lifa, er hanum stórk i fallhlif rygga.

ir til að koma af stað sundrunum um þær.

„Undanhalds“-tilraunir.

Um skeið virtist svo sem „undanhaldsmennirnir“ mundi fá nokkurn byr og tókst þeim að fá til fylgis við sig um sinn ýmsa gegna og góða menn.

Mjög var t. d. reynt að gera tortryggilega beiðni Vesturveldanna um, að við frestuðum sambandsslitunum þangað til lögkveðinni.

Tilraunir voru einnig gerðar til að vjefengja loforð Bandalíkastjórnar, er báverandi forsetið herra, Ólafur Thors, aðlaði haustið 1942, um að viðurkenna stofnun lýðveldis á Íslandi strax eftir árslok 1943.

Sú fyrirfram viðurkenning voldugasta lýðræðisríkis heimsins á lýðveldisstofnun Íslendinga, reyndist hinsvegar, eins og vænta mátti, trygging fyrir, að ekki mundi standa á viðurkenningu annara lýðræðis- og frelsisunnandi þjóða, begar til.

Sumir, og þó einkum Hermann Jónasson, hömuðust einnig út af stjórnarskrárbreytingunni haustið 1942. Með þeim stjórnskipunarlögum var mjög greitt fyrir, að lýðveldi yrði stofnað á stjórnskipulegan hátt, begar Alþingi, að undangenginni þjóðaratkvæðagreiðslu, bætti til kominn. En Hermann Jónasson fjekk því ráðið, að allir framsóknarmenn í efri deild Alþingis sátu hjá við nafnakall um afgreiðslu þessa þýðingarmikla mál.

Allar þessar væringar hjóðu þó að mestu, sem betur fór, begar á reyndi Allur þorri þeirra, sem um skeið höfðu ljeð mál á undanhaldi í sjálfstæðisbaráttunni, hvarf frá því og til

sóknar fyrir rjettum málstað, jafnþjóði og málíð var nægilega skýrt.

„Undanhalds“-tilraunarinnar mundi naumast lengur minnst, ef ekki vildi svo til, að flestir forystumenn „undanhaldsins“ voru einmítt þeir sömu sem á síðustu árum hafa gerst talsmenn fyrir svokölluðu „hlutleysi“ Íslands.

Ógleymenlegir atburðir.

Hinn 17. júní 1944 verður ætti ógleymenlegur öllum þeim, er þá lifðu. Atburðir þess dags munu verða taldir hin mesta prýði þeirrar kynslóðar, sem þá var uppi.

Að vísu má segja, að athöfnin hinn 17. júní 1944 hafi að mestu aðeins verið löghelgan þeirrar staðreyndar, sem bar að höndum án allis tilverknáðar.

Íslendingar eru óvanir meðferð utanríkismála

Íslendinga sjálfrá hinn 9. apríl 1940. En munurinn milli hammingju og óhammingju felst meðal annars í því að skilja nögu snemma, hvert straumur tímanum stefnir. Gæfa Íslendinga var sú, að þeir skildu þýðingu þeirra breytinga á stöðu Íslands, sem urðu á striðsárunum, og hikuðu ekki við að fá þeim löghelgan jafnþjóði og hagkvæmt þótti. Sumir vildu þá hika og jafnvel snúa við. Sem betur fer var ráðum þeirra manna ekki fylgt. Íslendingar afsöluðu sjer aldrei neinum rjetti, sem þeir höfðu öðlast og höfðu þroska til að byggja á staðreynnum eins og þær voru.

Á meðal þeirra hafði sú úrslitabýðingu, að sambandið við Danmörku rofnaði hinn 9. maí 1940 á hinum hættusömumtínum, er yfir heiminn höfðu gengið. Sambandið, sem fram að því hafði verið rökstutt á þann veg, að það mundi veita Íslandi tryggingu einmitt ef til vandræða kæmi, reyndist þá gagnslaust og færði einungis aukna hættu yfir þjóðina.

Íslendingar urðu, begar verstu stóð á, að taka sjálfrir undirbúningslaust við meðferð allra sinna mála. Af þeim voru utanríkismálum þýðingarmest.

Fá ókeypis skólavist í lýðháskólum

ELLEFU íslenskir nemendur fá ókeypis skólavist í lýðháskólum á Norðurlöndum í vetrar, á vegum Norræna félagsins. — Tuttugu og þrír nemendur sóttu um þessa skólavist. — Þessir voru valdir:

Til Svíþjóðar:

Aðalheiður Guðmundsdóttir, Ásgarði, Hornafirði.

Anna Hallgrímsdóttir, Grafargíði, Önundarfirði.

Árný Sigurðardóttir, Freyju-götö 10. R.

Dóra G. Jónsdóttir, Rauðarár-árstig 5. R.

Einar Þorláksson, Blönduösi, Húnvatnss.

Hákon Magnússon, Skipasundi 62, R.

Sigtryggur Þorláksson, Svalbarði, N. Þing.

Vilhjálmur S. Vilhjálmsson, Bráv. 50, R. (Sjerst. styrkur).

Til Noregs:

Helga S. Ingólfssdóttir, Fitjakoti, Mosfellsveit.

Ólafur Friðbjarnarson, Vopna-firði.

Magnús Magnúsdóttir, Drangsnesi, Strandarsýsiu.

Til Finnlands:

Magnús Magnúsdóttir, Drangs-

nesi, Strandarsýsiu.

Íslendingar eru óvanir meðferð utanríkismála

Íslendingar eru óvanir meðferð utanríkismála

Bjarni Benediktsson:

EÐLI UTANRÍKISMÁLA, MARKMIÐ OG LEIÐIR

AUÐVITAÐ HÖFÐU utanrikis mál haft þýðingu fyrir Ísland löngu áður en Íslendingar tóku sjálfir við meðferð þeirra mál að öllu leyti. Íslendingar urðu aðeins litt varir þýðingar mál þessara meðan landið var hluti danska ríkisins.

Utanríkismál hafa úrslitahýðingu um velfarnað þjóðarinnar

Margt af því, sem aflaga fór þá, og menn töldu að lægi í hlutarins eðli og ekki væri hægt að gera við, leiddi beinlinis af því, að aðrir en Íslendingar fóru með utanríkismál landsins. Menn, sem að vísu vildu Íslendingum alt gott, að því leyti, er þeir mundu eftir, að þeir væri til, en höfðu alt aðra hagsmuni en íslenska í huga, þegar þeir tóku ákvarðanir sínar.

Þýðing utanríkismálanna fyrir allar þjóðir, og þó einkum Íslendinga, hefir mjög aukist hin síðari ár. Aukin tækni og vaxandi viðskipti hafa gert þjóðirnar miklu háðari hver annari en áður var. Þjóðir, sem búa í nábýli við aðrar þjóðir, hafa oftast átt meira undir með ferð utanríkismála en hinarr sem afskektar eru.

Þó að Ísland sje enn á sama stað og það ætíð hefir verið, þá hefir samgöngutækni eytt fjarlægðunum og gert þá að nágrönum, sem áður virtust vera óravegu í burtu. Á meðan Ísland var talið „óáðskiljanlegur hluti Danaveldis“, lenti Danmörk oft í styrjöldum, en Ísland slapp samt við öll hervirki. Það var þó ekki herafli Dana, sem verndaði Ísland á þeim árum, heldur fjarlægðin, sem nú er úr sögunni.

Helstu markmið

Helsta markmið utanríkisstefnu hverrar þjóðar, er það, að tryggja, að hún geti lífað í friði og farsæld í landi sínu óréitt af öðrum. Jafnvel þær þjóðir, sem hneigðar eru til árásá á aðra, segjast hafa þetta markmið, aðeins vilja ná því eftir annarlegum leiðum. Annar höfuðmarkmið er að efla menningartengsl og samskipti við aðrar þjóðir og auðvelda sölu afurða landsmanna og öflun nauðsynja annarsstaðar frá.

Engri þjóð tjáir að ætla eingöngu að hugsa um eigin hagsmuni. Hver og ein verður að gera sitt til þess að auka velfarnað annara. Með því móti einu getur hún sjálf vænt hagseldar og velvildar annara til lengdar.

Um öll stjórnál er það svo, að menn greinir þar á um markmið og leiðir, þó öllu oftar um leiðirnar að markmiðunum, heldur en markmiðin sjálf. Á þenna veg er þessu auðvitað háttáð um utanríkismál ekki síður en önnur stjórnál.

Atriði, sem ætíð og allstaðar hafa þýðingu

Telja má þó ýmis atvik, sem

Utanríkismál 2

Því meiri samhugur sem þjóðarþroskinn er meiri

ætíð hljóta að ráða miklu um utanríkismálastefnuna. Lega lands, stæð og náttúruauðlegð hafa þar grundvallarþýðingu. Stærð þjóðarinnar, menning hennar og viðskiptahagsmunir ráða eðlilega mjög miklu. Hugarfar þjóðarinnar, svo sem það, hvort hún er friðsöm að eðli eða drottunargjörn og herská, hefir að sjálfsögðu mikla þýðingu. Þannig mætti telja mög atvik, sem miklu ráða í þessu efni. Sum þeirra haldast óbreytt til lengdar. Önnur eru stöðugum breytingum undirorpin.

Afleiðing alls bessa er sú, að ýmsir hafa haldd fram, að utanríkisstefnan ætti ætíð að vera óháð dægurþrasinu inn á við. Þó að stjórnálflokkar deildu um innanlandsmál, ættu þeir engu að síður að geta haft samteinlega stefnu í utanríkismálum.

Utanríkisstefna Bretta

Reynslan hefir og löngum verið sú, að hjá þeim þjóðum, sem þroskáðast eru um stjórn arhætti, hefir ágreiningurinn verið minnstur um utanríkismál. Þannig hefir þessu t. d. verið háttáð um Bretta.

Utanríkisstefna þeirra hefir í höfuðatriðum verið hin sama, hvort sem frjálslyndir, ihaldsmenn eða verkamannaflokkrinn hafa farið með völd.

Til dæmis um þetta er saga, sem Byrnes, fyrrv. utanríkisráðherra Bandaríkjanna segir í bók sinni „Frankly Speaking“. Saga hans er á þá leið, að bresk hefðakona hafi hlustað á utanríkisráðherrann enska halda ræðu skömmu eftir stjórnarskiptin síðustu í Englandi. Að ræðunni lokinni sagði frúin:

„Anthony Eden talaði ansi vel núna. En hann er orðinn töluvert bústnari en hann var“.

Auðvitað var það ekki Eden, sem talaði, heldur Bevin. — En hann er, eins og kunnugt er, töluvert þreknari maður heldur en sá fyrir nefndi.

Þessi saga er að vísu gaman saga, en hún hefir þau sannindi að geyma, að Bevin fylgir að mestu sömu utanríkisstefnunni og fyrirrennari hans, Anthony Eden, gerði.

Beggja-flokka-stefna í Bandaríkjum

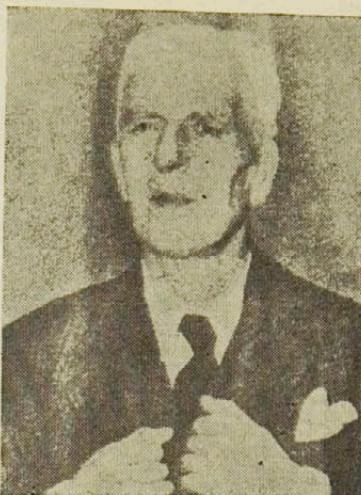
Með svipudum hætti hefir farið í Bandaríkjum. Utanríkisáðherra republikanans Hoovers var Stimson. Hann gat sjer svo gott orð í þeirri stöðu, að demokratinn Roosevelt gerði hann að einum helsta aðstoðarmanni sínum sem heimálaráðherra, þegar ástandið í utanríkismálum versnaði og sýnt var, að Bandaríkin mundu ekki komast hjá þátttöku í heimsstyrjöldinni.

Það var of mikil undanlátssemi hinna ráðandi manna g

hik við að beita samtökum á koma hvergi nærrí og láta Evrópumenn eina um að leysa étti sinn bátt í að skapa grond vandaðal sín. Vrh. a næsta dalki.

Galdurinn væri sá einn, að koma hvergi nærrí og láta Evrópumenn eina um að leysa étti sinn bátt í að skapa grond vandaðal sín. Vrh. a næsta dalki.

ARNOLD TOYNBEE um ástandið í heiminum og A-sáttmálan

PAÐ MUN almennt viðurkennt um allan hinn menntaða heim, að af öllum núlifandi mönnum hafi breski sagnfræðingurinn Arnold Toynbee hugleitt sögu mannkynsins af dýpstum og skörpustum skilningi og mestri þekkingu í sínu mikla verki „A Study of History“. Nýlega birti New York Times Book Review við tal við hann, þar sem Toynbee m. a. segir:

„Það er míni persónulega trú, að jeg muni ekki eiga eftir að lifa þriðja heimsstríði, en jeg býst heldur ekki við snurðulausri sambúð. Kalda stríðið mun halda áfram enn um langt skeið. Með köldu stríði á jeg við einskonar samkeppni milli tveggja lífsháttar. Von míni er sú, að við komumst hjá vopnaviðskiftum, en við verðum jafnframt smám saman minna ólíkir hvorir öðrum“.

„Mundu ekki manneskjurnar þurfa að breytast mikil til þess að svo giftusamlega gæti tekist?“ spyr blaðamaðurinn.

„Hefur ekki eitthvað svipað komið fyrir áður?“ svarar Toynbee. „Eftir hálfrar annarar aldar trúarbragðastyrjaldir kom friður. Kapólskum mönnum og mótmælendum skildist, að þeir gátu ekki unnið hvorir á öðrum og að þýðingarlaust var að halda áfram að reyna það.“

Síðar í viðtalinn víkur Toynbee að því, að mestu örðugleikar Evrópu stafi af því, að þjóðirnar sjeu of litlar, miðað við heiminn eins og hann er í dag, og bætir við:

„Jafnvel Bandaríkjunum kann að finnast að þau sjálf sjeu of lítið ríki fyrir heim framtímans. Við verðum allir að taka til alvarlegrar íhugunar náið samband og bandalag milli þjóða, sem aðhyllast sömu lífshátti. Bandaríkin eru einmitt byggð á sliku sambandi, hefur mjer skilist“.

„Var Atlantshafs-sáttmálinn þá byrjun í þessa átt?“ spyr blaðamaðurinn.

„Atlantshafs-sáttmálinn er eðlileg afleiðing af margra alda samvinnu“, svarar Toynbee. „Við viljum að okkar grundvallar-hugmyndir sigri, að svo miklu leyti sem við trúum á þær — sigri með því að sannfæra aðra, og með því að gera okkar lífshætti góða“.

Atlantshafs-bandalagið er m. ö. o. eðlileg afleiðing af skyldleik í skoðunum og lífsháttum, sem skapast hafa á mörgum öldum, milli þjóðanna beggja megin hafssins. Þessar þjóðir vilja hafa leyfi til þess að bæta sína lífshætti og sitt skipulag með friðsamlegrí þróun, án þess að blóðsúthellingar og bolsjevistiskur kvíkindisháttur sje tekinn til aðstoðar. Og þær vita að sameinaðar standa þær — en sundraðar falla þær, hver á eftir annari, ef ráðist er á eina og eina i hvert skifti, og hjálpa hinna kemur ekki til.

Þess vegna er Atlantshafs-bandalagið stærsta lífsnauð syn vesturþjóðanna og Íslands engu síður en hinna.

Fin. af fremra dálki ríkjumanna varð beinlinis til þess, að búa í haginn fyrir óföldismennina. Þess vegna er það einn merkasti atburður friðnum til góðs, sem orðið hefir í veraldarsögunni, að Banda ríkjumenn hafa nú áttáð sig á, að annaðhvort hafa allir frið eða enginn.

Í þessu hefir þeim farið, sem flestum öðrum friðsönum þjóðum er nú hafa skilið að einangrun og „hlutleysi“ verkar á áras arriki einungis eggjandi til óhæfuverka.

Samtök hinna friðelskandi lyðræðispjóða, er hvila á þessari meginhugsun hafa og náiðar þarf óhrlesta mikil áhrif friðnum til eflingar.

Bjarni Benediktsson:

ÁHRIF ALÞJÓÐAHYGGJU OG OFSATRÚAR Á UTANRÍKISMÁL

ENGIN þjóð getur lifað algerlega einangruð. Sjerhver þeirra verður fyrir margskonar áhrifum af aðgerðum annara þjóða, og hlýtur um margt nauðug eða viljug að miða sinar eigin framkvæmdir við aðgerðir annara. Kenningar, lifs- og heimsskoðanir, sem uppi eru hverju sinni, hafa og mikil áhrif á utanríkisstefnu þjóðanna.

Trúarbragðastyrjaldirnar

Trúarbrögðin hafa oft hleypt stórstyrjöldum af stað. Útþensla Arabaríkjanna fyrir allmögum öldum átti rætur sínar að rekja til ákefðar Araba í útbreiðslu Múhameðstrúar.

Allir kannast við styrjaldirnar, innan ríkja og á milli ríkja, út af trúarágreiningi kaþólskra manna og mótmælenda á 16. og 17. öld. Í þær deilur blandaðist að vísu mjög valdatogstreita stórveldanna. Richelieu, sem var kardináli kaþólsku kirkjunnar, styrkti t. d. með ráðum og dáð herfarir mótmælenda á móti kaþólskum mönnum í Þýskalandi.

Þegar þannig stendur á, er oft erfitt að greina á milli hvar valdatogstreitan endar og trúarbragðaofstækið tekur við.

Margskonar trú

Trúin á mannasetningar mun og oftar hafa leitt til styrjaldar en trúin á drottinn. Slík oftrú á mannasetningar á sjer staðen i dag. Besta dæmi þess eru alþjóðasamtök kommúnista.

Þau eru að vísu ekki í orði kveðnu sögð vera bygð á trú heldur en á „vísindalegri“ skoðun. — Ekki eiga þau vísindi samt neitt skyld við venjuleg rannsóknarvíindi, þar sem meginreglan er sú, að hafa það eitt, er sannara reynist. Því að reynslan er þegar búin að afsanna flestar eða allar af meginkenningum kommúnista.

Engu að síður er hinn alþjóðlegi kommúnismi mikið að i heiminum. Og hann er enn þá meira að vegna þess, að helstu forsvarmenn hans ráða nú ríkjum i einu voldugasta heimsrikini, sem sje Rússlandi. En Rússland er einmitt ágætt dæmi þess, hvernig saman geta blandast í utanríkisstefnu ríkisins gamalþektir og stöðugir stórvelda hagsmunir, og alþjóðleg stjórnálæstefna, sem á sjer fylgjendur í flestum eða öllum ríkjum.

Sovjetstjórnin og zararnir beita sömu ráðum

Kommúnistar fordæma að vísu í orði ákaft heimsveldistefnu zaranna, er ríktu í Rússlandi á undan sjálfum þeim. Engu að síður beittir Sovjetstjórnin flestum þeim ráðum, sem fyrirrennarar hennar beittu til eflingar Rússlandi og veldi sín.

Sovjetstjórnin fylgir t. d. sömu útþenslu stefnunni og zar-

Takmörk valdatogstreitu og trúarbragðaofstækis

arnir fóru eftir.

Sovjetstjórnin hefur m. a. bygt landakröfur sínar beinlinis á því, að lönd hafi einhverntima áður fyrri heyrt undir einvaldsríki zaranna. — Svo er t. d. um baltnesku löndin þrjú, Eistland, Lettland og Lithauen, austurhluta Póllands, þann hluta Rúmeniu, er nefnist Bessarabía, og þann hluta Japan, er Rússar fenginn limaðan eftir heimsstyrjöldina síðari.

Í engu þessara landa eða landshluta hafa þegnarir sjálfir fengið að kveða á um örlog sín með þeim hætti, sem viðtekinn er í frjálsum lýðræðisrikjum.

Það, sem úrslitum rjeði, var, að Sovjetstjórnin vildi ekki una því, að ríki hennar væri minna en það, sem zararnir höfðu ráðið yfir, en auðvitað var því samfara áhugi fyrir, að sem flestir fengi að njóta Sovjetskipulagsins.

Ágengustu zararnir gerðir að þjóðhetjum

Sovjetstjórnin hefir jafnvel reynt að láta ítrrustu valdarauma zaranna rælast, svo sem þegar hún ætlaði að fá Tyrki til að veita Rússum ítök við Bosporus. Rússneska keisarastjórnin hafði og sömu löngun og viðleitni sem Sovjetstjórnin nú, til að skapa leppriki Rússlandi til öryggis á Balkanskaga.

Segja má, að allt þetta sje framhald sömu stefnu og rússneska stjórnin hafi fylgt um a. m. k. tveggja alda bil. Er og eftirtektarvert, að hinir mestu yfirlægsmenn af rússnesku zörunum, svo sem Ivan hinn grimmi og Pjetur mikli, eru nú gerðir helstu þjóðhetjur Rússu, næst á eftir Marx, Lenin og sjálfum Stalin.

Frumkvöðull heimsbyltingarinnar

Þrátt fyrir þessar staðreyndir verður utanríkisstefna Rússu alls ekki skilin með því einu að skoða hann einungis sem framhald af stefnu og óskadraumum zaranna.

Það er að vísu ótvírað, að völd og öryggi Rússlands, sem Sovjetstjórnin gefur fyrri valdmest. Á hinn bóginn telur Sov höfum Rússa ekki eftir um útbenslustefnu gagnvart nágrönnunum, en til viðbótar innar og vill, að þaðan leggi kemur það, að hún telur sig loga hins nýja skipulags um vera völd og frumkvöðul heimsbyltingarinnar samkvæmt kenni Marx.

Frjálslyndir menn um heimjetstjórnin er að berjast í það allan óttuðust að vísu zarana og það skiftið. Hyort það er á sínum tíma sem yfirlægsvöxtur og viðgangur Rússlands seggi. En zararnir koru sjer eða frumgangur heimsbyltingarinnar.

um sem fjalagasamtökum í öllum löndum jarðar, yfirlægningum sinni til styrktar.

Stjórnin litur á Rússland, sem frumkvöðul byltingarinnar, að hún skirrist ekki við að efla kommúnista flokkseildir í öllum löndum. Sovjetstjórnin veit vel, að slikear aðfarir hljóta að spilla sambúðinni við aðrar þjóðir.

Þess vegna var yfirlýsingin um að Komintern væri hætt störfum, gefin einmitt 1943, þegar Sovjet-Rússland þurfti á hjálp vestrænu lýðræðisrikjanna að halda til þess að verjast áras Þjóðverja.

Allar líkur benda að vísu til, að raunverulega hafi Komintern aldrei hætt störfum. Meðal annars hefur Gouzenko, sá, er ljóstraði upp njósnum miklu og ljótum í Kanada, skýrt frá því, að upplausn Komintern, hafi verið einber blekking. — Allt það sem hægt var að staðreyna af því, sem Gouzenko sagði, reyndist rjett, og er þess vegna ekki ástæða til að vje-fengja frásögn hans um þetta. Sú frásögn er studd af ótal fleiri rökum.

Miðað við hagsmuni Rússu

Sjálfir hafa Rússar og afhjúpað að nokkru áframhaldandi starf Komintern með stofnun Kominform. — Hinár ýmsu deildir kommúnista flokkins um heim allan sýna og hvarvetna með hegðun sinni og störfum, að þótt þær kallist ólikum heitum á mismunandi stöðum, þá lúta þær leiðsögn Moskva og forráðum í öllu.

Þetta kemur t. d. fram svo að segja daglega hjá deild kommúnista hjer á landi. Það var og berum orðum tekið fram af Brynjólfvi Bjarnasyni árið 1941, er hann sagði á Alþingi, að á Íslandi mætti „skjóta án miskunar“, aðeins, ef það yrði Rússum að gagni.

Árekstur sjaldgæfur

Greinilegt er, að rússneska stjórnin telur markmið utanríkisstefnu sinnar vera tvønnskondar. Annarsvegar vill hún efla

kynni og arinn heimsbyltingargrönnum, en til viðbótar innar og vill, að þaðan leggi kemur það, að hún telur sig loga hins nýja skipulags um vera völd og frumkvöðul heimsbygðina.

Stundum reypist erfitt að greina á milli fyrir hyoru Sovjetstjórnin er að berjast í það allan óttuðust að vísu zarana og það skiftið. Hyort það er á sínum tíma sem yfirlægsvöxtur og viðgangur Rússlands seggi. En zararnir koru sjer eða frumgangur heimsbyltingarinnar.

Utanríkismál 3

I.B.R. fimm ára

HINN 31. agúst s.l. varð Íþróttabandalag Reykjavíkur 5 ára, það var stofnað 1944.

Að stofnun þess stóðu 14 fjölog, og 7 sjerráð. Nú eru í banda laginu 17 íþróttafjölg og átta sjerráð. Í upphafi stóð á óstöðugu með fundarstaði í I. B. R., en 1. sept. í fyrra fjekk það skrifstofu á Hverfisgötu 42 og þá um leið rjeð það til sín framkvæmdastjóra, Sigurð Magnússon. Urðu starfsskilvðri því öll miklu betri upp frá þessu.

Í stjórn bandalagsins eiga sæti einn fulltrúi frá hverju fje lagi innan þess auk formanns. Stjórnin kys svo 5 manna framkvæmdaráð. Frá upphafi hefur það haldið 184 fundi og tekið 1041 mál til meðferðar Stjórn bandalagsins heldur venjulega 6 til 8 fundi á ári, og hefur haldið 33 fundi alls og tekið 175 mál fyrir.

Formenn I. B. R. hafa verið þeir Gunnar Þorsteinsson hdl. 1944 til 1946, Ólafur Sigurðsson kaupm. 1946—1948 og Gisli Halldórsson arkitekt, frá seinasta ársþingi. Auk þeirra hafa átt sæti í framkvæmdaráðinu Baldur Steingrímsson, skrifstofustjóri, Guðjón Einarsson fulltrúi, Eiríkur Magnússon bókbindari, Ólafur Jónsson verslm., Þráinn Sigurðsson klæðskeri, Sigurjón Danivaldsen framkvæmdastjóri, Sigurjón Steinson járnsm. Jón Eiríksson læknir, Gunnar J. Briem gjaldk., Sigurpáll Jónsson bókari, Baldur Möller lögfræðingur og Björn Björgvinsson endurskóðandi.

Bindistulltrúar bandalagsins hafa verið þeir Þórarinn Magnússon og Einar Björnsson.

Áður en I. B. R. tók til starfa fyrir 5 árum, heyrðu almenn íþróttamál undir I. S. I. Þegar á fyrsta ári tók bandalagið þessi mál í sínar hendur: Læknisskoðun íþróttamanna, slysatryggingar íþróttamanna, yfurstjórn sjerráðanna og skipaði 3 af 5 mönnum í vallarstjórn íþróttavallanna í Rvík.

Bandalagið vinnur nú mjög að því, að koma læknisskoðun íþróttamanna í gott horf. Áður en langt um líður má búast við, að enginn fái að taka þátt í keppni, nema hann hafi vottorð frá þróttalækninum.

Tekjur Slysatryggingarsjóðins eru nú um 200,000 árlega, og er leyfilegt að verja ¾ hlutum hans til bóta á ári hverju.

I. B. R. hefur beitt sjer fyrir bvi, að æfingasvæðum íþróttafjelaganna verði dreift um bæinn á sem hagkvæmastan hátt. Í sumar hafa 6 fjölg fengið eigin svæði til umráða.

Á þessu sumri hefur verið unnið mjög að endurbótum íþróttasvæðins við Hálogaland Frh. á bls. 12

Frh. af fyrra dálki. Þessara manna við það land, er þeir dvelja í sem borgarar þess.

Valdhafarnir í alþjóðasamtökum kommúnista telja sig ekki mega vera án þvílikr ar hlýðni flokksmannsinnar í öllum löndum. Þess vegna verða þeir að berja niður allar tilraunir, sem upp kunna að koma hjá hinum einstökum flokkseildum til rauðarleggs sjálfstæðis.

Bjarni Benediktsson:

ÍSLENDINGAR GETA EKKI SJÁLFIR VARIÐ LAND SITT

ÍSLENDINGAR vilja búa í landi sínú i friði og hafa ekki löngun til að ásælast lönd annara þjóða.

Að vísu eru sumir, sem telja Ísland eiga rjett til Grænlands. Sú hugmynd er nú í athugun hinna færstu ísl. lögfraðinga. En hver sem niðurstaða þeirra verður, er víst, að engum kemur til hugar að sækja til yfírráða í Grænlandi með vopnavaldi, því að Íslendingar eru vopnlaus þjóð og frábitnir öllum hernaði. Þeir munu aldrei sækja kröfur á hendur öðrum nema með friðsönum hætti.

Vopnleysi Íslendinga

Vopnleysi Íslendinga og friðsemi hefur úrslita þýðingu, þegar ihugað er, hvernig þeir geti náð helsta markmiði utanríkisstefnu hvers sjálftæðs lands, sem sje að stuðla að því, að þjóðin fái að lifa í landi sínú ótrufnud af yfirlangi annara.

Áður fyrri treystu menn i þessum efnunum þeirri vernd, sem Danmörk mundi veita Íslandi, ef til ófriðar kæmi. Trúin á þá vernd fór samt mjög rjennandi síðustu áratugina, enda áttu Íslendingar ekki kröfu til hernaðarverndar af hálfu Danmerkur eftir 1918.

Eftir að hernaðarvernd Dana var úr sögunni með setningu sambandslaganna ætluðu Íslendingar í hennar stað að treysta á hlutleysisyfirlýsinguna, sem gefin var í 19. grein þeirra laga. Sú yfirlýsing var bó aldrei virði þess pappirs, er hún var letruð á, og veitti landinu ekki augnabliksvend i fyrsta skipti, sem á hana reyndi.

Breski flotinn

Það afl, sem raunverulega hafði verndað Ísland á síðustu öldum, var breski flotinn. Hann hjelt hervirkjum burtu frá Íslandi, bæði í Napóleonsstyrjöldunum um og eftir 1800 og í heimsstyrjöldinni fyrri 1914—18. Þetta afl var Íslendingum að visu litt sýnilegt og sumir skammsýnir menn skildu þess vegna ekki hverja þýðingu sjóveldi Bretta hafði fyrir Ísland

Þegar heimsstyrjöldin síðari hófst 1939 höfðu engar ráðstafanir verið gerðar til varnar Íslandi eða viðræður átt sjer stað við vinsamlegar þjóðir um, hvað gera skyldi ef í harðbakkann slægi.

Sumir virtust telja hlutleysi brynjuna frá 1918 vera ærna vörn. Á meðan Bretar burftu ekki að óttast um yfírráð sín á hafinu, reyndi ekki á haldgæði verndar hlutleysisins fyrir Ísland.

Hlutleysi veitir enga vernd

En þegar halla tók fyrir Bretum í Noregi vorið 1940 og sjá mátti fyrir, að Þjóðverjar mundu geta notað hafnir Norðurs fyrir herskipalægi og kaf-

Utanríkismál 4

Lilli pianoleikarinn kominn heim.

Landið er sem skammbýssa miðað gegn Bretum og Bandaríkjumönnum

bétaðstöðvar, tölzu Bretar, að bælistöðvar á Íslandi væri sjer óhjékvæmileg nauðsyn, svo sem berum orðum kemur fram í 1. hefti striðssögu Churchills. Var bá skammt á milli orða og athafna Bretta, og hlutleysið dugði Íslendingum ekki andartak lengur en Bretum líkaði.

Það var ekki einungis nauðsyn Bretta á nýjum flotastöðvum til að vega upp á móti aðstöðu Þjóðverja í Noregi, sem knúði Bretta til að ná aðstöðu á Íslandi. Flugvjelarnar gerðe breyttu hernaðartækninni, og höfðu menn þó engan veginn áttar sig til hlítar á þýðing þeirra vorið 1940. En eftir að hernaðarþýðing þeirra var augljós, jölkst mjög hernaðarþýðing Íslands.

Margskonar hernaðarþýðing

Land getur haft hernaðarþýdingu af mörgum mismunandi ástæðum.

Vera kann, að aðrar þjóðir sækist þar eftir yfírráðum sökünum auðlegðar þess og fólksmergðar.

Vera kann, að þar sjeu mikilvæg efni, annaðhvort í sjálfsu sjer eða til vinnslu ýmiskonar hernaðarnauðsynja.

Vera kann, að landið hafi býðingu sem stökppallur til árása á aðrar þjóðir eða sem varnarvirki.

Vera kann, að landið hafi eingöngu þýðingu sem samgönguleið á milli hernaðarstöðva.

Vera kann, að þýðing landsins fyrir tilteknar þjóðir sje sú ein, að hindra, að aðrar þjóðir efti notað það þeim fyr nefndu til illa.

Fannig mætti lengi telja.

Hernaðarþýðing Íslands

Öllum má vera ljóst, að hennar aðarþýðing Íslands liggur ekki í fólkssjölda eða auðlegð. Íslendingar eru svo fáir og fátaðir, að þeir hvorki geta lagt menn nje fjármuni fram til að verja land sitt til langframa fyrir áras frá nútíma hernaðarveldi. Þeir geta þess vegna ennþá síður lagt fram menn eða fje til herfara á hendur öðrum.

Engu að síður hefur Íslandi eftir að þýðing fjarlægðanna hvarf og með nútíma samgöngutækjum, mikilvægt hernaðar gildi.

Bestu lýsinguna á hernaðarþýdingu Íslands gaf þýskur her fræðingur á milli styrjaldanna 1918—1939, er hann mælti, „að Ísland væri eins og skammbýssa, er miðað væri gegn Bretum og Bandaríkjumönnum“.

Ef herveldi andstætt Bretum og Bandaríkjumönnum hefði yfírráðin að Islandi, ætti það til-

tölulega auðvelt með að trufla eða hindra samgöngur milli bessara tveggja höfuðvelda. Auk þess væri tiltölulega auðvelt að gera beinar flugárásir á bæði þessi lönd frá Íslandi. Hinsvegar er greinilegt, að bæði þessi riki, saman og hvort í sinu lagi, ráða yfir stöðvum, sem eru miklu hentugri en Ísland til árása á öll hugsanleg óvinariki þeirra.

Af þessum sökum er bæði Bretlandi og Bandaríkjumum allt að því lífsnauðsyn að koma í veg fyrir, að önnur herveldi fái hjer bækistöðvar, hvort heldur áður en ófriður hefst eða með skyndiáras eftir að ófriður hefur brotist út.

Önnur herveldi hafa aftur á móti fyrst og fremst bá hagsmuni, að geta notað Ísland til árása á þessi tvö ríki, ef þau hyggja á ófrið við þau.

Kommúnistar vilja halda Íslandi opnu fyrir árásarríki

Þeim Íslendingum, sem er það kappsmál að Bretlandi og Bandaríkjum verði komið á knje, er auðvitað ljós hernaðarþýðing landsins og vilja nota hana til framdráttar þeim málssstað, er þeir trúá á.

Gæti það illa öðruvísi verið en að þeir, sem sannfærðir eru um, að Bretland og Bandaríkin sjeu aðal-próskuldarnir fyrir sönum framförum í heiminum vildu nokkuð af mörkum leggja til að rvðia þeim úr vegi. Eftir að Hitler sál, leið eru kommúnistar helstu málssvarar þessarar skoðunar um skaðsemi Bretlands og Bandaríkjanna.

Kommúnistar hjer á landi leggja þess vegna mikla stund á, að búa svo í haginn, að Ísland sje hægt að nota til árása á þessi tvö skaðsemdarriki. Þeir telja bað hið mesta og mikilvægasta verkefni sitt að sjá svo um, að Ísland liggi sem ónotaður rýtingur, er rekinn verði í bakið á þessum tveim heimsveldum.

Verum viðbúnir

Sem betur fer eru það áreiðanlega fáir Íslendingar sem vívitandi vilja láta nota land sitt á benna veg. Allur þorri manna hjer á landi óskar þess einlægilega, að landið hefði enga hernaðarþýðingu. En þeir fá ekki gert við staðreyndunum.

Eins og nú háttar til í heiminum hlýtur Ísland að blandast inn í heimsstyrjöld brjótist hún út, hvort sem Íslendingar hafa verið, óska þess eða ekki. Síðasta sjá landi og þjóð borgið eftir styrjöld kvað upp sinn ótvíræða dóm um það. Allt, sem friðarvonir skyldu að engu meiri vita um hugsanlega því að óska þess eða ekki.

Pórunn Jóhannsdóttir heldur pianó-tónleika

10 ára og hefir samið fyrsta tónverkið

PÓRUNN JÓHANNSDÓTTIR, litla stúlkjan sem spilar svo vel á pianó, er kominn heim til Íslands. Hún hefur verið að læra við Royal Academy of Music í London í vetur og nú ætlar hún að halda hljóMLEIKA hjer í bænum á fimmtudaginn.

Frjettamenn fóru í gær inn í Austurbæjarbió til að eiga stutt viðtal við Pórunni litlu og föður hennar Jóhann Tryggva son.

— Hvað ertu nú orðin gömul? spurði jeg Pórunni.

— Jeg er orðin tju ára, sagði hún.

Þegar hún kom í fyrra, þá hitti jeg hana og nú tek jeg eftir því að hún hefir stækkað svo mikil siðan þá, að maður nú ekki tali um hvað hún hefir mikil stækkað frá því hún fyrt spilaði á pianó og náiði varla upp á nótaborði.

Svo tökum við okkur sæti við frjettamennirnir í biósalnum og Pórunn litla fer upp á senuna, sest fyrir framan píanóð og tónarnir úr smálagi eftir Debussy og Impromptu eftir Chopin streyma um salinn, ýmisist hæst og milt eða með ógnarkrafti frá örörönum telpufingrum sem leika yfir nótaborði.

Þá finst mjer, að Pórunn litla hafi ekki aðeins vaxið að likams, vexti heldur hafi hún líka vax-

ing Íslands verði þá ennþá meiri en hún var síðast.

Þess vegna hljóta allir þjóð-hollir Íslendingar fyrst og fremst að vinna af alefli á móti því, að ný styrjöld brjótist út,

En samhlíða því verða þeir að óska þess eða ekki. Síðasta sjá landi og þjóð borgið eftir styrjöld kvað upp sinn ótvíræða dóm um það. Allt, sem friðarvonir skyldu að engu meiri vita um hugsanlega því að óska þess eða ekki.

Háhyrningar spiltu morgunveiðinni

RAUFARHÖFN, þriðjudag: — Góð sildveiði hefur verið hjer að undanförnu, og sjást skipin að veiðum hjeðan.

Í dag er bliðskaparveður. Fyrripart dags í dag var nokk ur veiði, en háhyrningarsváða fór í gegnum sildveiðisvæðið, og spilti veiði meiri fyrir skipunum.

— Einar.

Bjarni Benediktsson:

Leitað eftir nýjum ráðum til varnar landinu eftir að hlutleysið hafði reynst gagnslaust

ATBURÐIR siðari heimsstyrjaldarinnar kenndu Íslendingum, að þeir gátu ekki umflúið staðreyndirnar um hernaðarþýðingu landsins, að hlutleysið var engin vörn og að þeir gátu ekki látið sjer í ljettu rúmi liggja, hvor ofan á yrði í þeim heljarátökum, er þá áttu sjer stað.

Hervarnarsáttmálinn við Bandaríkin sumarið 1941 kvað upp dauðadóminn yfir „hlutleysis“-kenningunni, sem reynst hafði máttvana til verndar landinu.

Íslendingar sáu landi sínu borgið með samningum ið stórveldin og þorðu að velja á milli

Í ræðu minni á Þingvöllum 18. júní 1943 drap jeg á þýðingu hervarnarsamningsins. Jeg sagði þá um samning þenna m. a.:

„Með honum varð gerbreyting á utanríkisstefnu Íslands.

Pangað til höfðu Íslendingar stranglega fylgt því fyrirmæli 19. greinar sambandslaganna, að Ísland lýsti ævarandi hlutleysi sínu. Af þessari stefnu leiddi algert athafnaleysi í utanríkismálum, öðrum en þeim, sem varða verslun og viðskipti. Reglan var sú ein, að bíða og sjá hvað setti

Með hervarnarsamningnum var í fyrsta skipti og á eftirminnilegan hátt horfið frá þessari reglu. Hlutleysisfyrlysingin í 19. gr. sambandslaganna var brotin. E. t. v. ekki þegar í stað, en að því stefnt, þar sem allir bjuggust við, að Bandaríkin mundu áður en lyki lenda í ófriðnum, svo sem brátt varð.

Eigi verður um það deilt, að horfið var frá hinu algera hlutleysi af ríki nauðsyn. En barna er enn eitt dæmi þess, að straumur tímans ber í brott hvert fyrirmæli sambandslaganna af öðru, og að þessu sinni áttu Bretland og Bandaríkin beinan hlut að.

Mikilsverðara er þó hitt, að atburðirnir höfðu kennt Íslendingum, að einangrun beirra var úr sögunni. Þeir urðu að taka upp athafnasemi í utanríkismálum. Sjá landi sínu borg ið með samningum við stórveldin og þora að velja á milli“.

Brynjólfur Bjarnason sagði, að á Íslandi mætti skjóta án miskunnar, að um við stórveldin og þorðu að velja á milli

Óhætt er að fullyrða, að fyrir árið 1940 mundu fáir Íslendingar hafa viljað gera slikan samning við nokkra þjóð. Auðvitað voru menn misjafnlega fljótir að átta sig á hinu breytta viðhorfi, en þó var hervarnarsamningurinn sampykktur með samhljóða atkvæðum allra þingmanna annara en fulltrúa kommúnista á Alþingi.

Kommúnistar ætluðu að útvega Rússum átyllu til íblöndunar um íslensk mál

Brynjólfur Bjarnason gerði á eftirminnilegan hátt grein fyrir afstöðu kommúnista, er hann sagði, að Íslendingar myndu ekki telja það eftir sjer þótt hjér „verði skotið án allrar miskunar“, „ef ráðstafanir Bandaríkjanna yrðu til þess, að veitt yrði virk aðstoð í þeiri baráttu, sem háð er á austur vígstöðvunum“. (Alþingistíðindi 1941, 57. löggjafapíng. síða 45, 5. sbr. 24.—28. lina að ofan).

Á bessari úrslitastundu gat aðalumboðsmaður kommúnista flokksins hjer á landi ekki dulid það, að hann taldi, að hagsmunir Rússia vætu að ráða meira um utanríkisstefnu Íslendinga en hagsmunir Íslendinga sjálfra. Sem betur fer, voru það þó fáir, sem litu þannig á, og nú er það orðið viðurkennt af öllum nema æststu kommúnistum og örfaum sjervitringum, að Íslendingar hafi gert rjett, þegar þeir gerðu hervarnarsamninginn 1941.

Kommúnistar vildu fá ábyrgð Rússá

Um hitt voru allflestir sammála, að þótt hervarnarsamningurinn 1941 væri hagkvæmur úr því, sem komið var, þá var ekki með honum fundin varanleg lausn á vörnum Íslands, ef til síðari ófriðar kæmi.

Um það bil, sem lýðveldið var stofnað 1944, var það að vonum mjög rikt í hugum manna, hvernig tryggt yrði framtíðarövvggi Íslands. Þá var einnig töluvert unnið að því meðal allupp úr þáverandi óvirðingu, vegna setu utanþingsstjórnarinnar sökum ósamlyndisins á Alþingi. Áttu sjer þess vegna um þær mundir stað allitarlegar viðræður á milli flokkanna um möguleika á stofnun þingræðisstjórnar.

Í þeim viðræðum lögðu kommúnistar höfuðaherslu á, með svipuðum hætti og þeir höfðu gert 1941, að fengin yrði viðurkenning Bandaríkjanna, Bretlands og Sovjetlyðveldanna á frelsi, fullveldi og friðheiti Íslands að styrjöldinni lokinni. Áttu þessi riki í sameiningu að taka ábyrgð á, að landið fengi að njóta þessa sjálfstæðis og að ekki vrði gengeti á rjett þess á nokkurn hátt.

Samskonar ábyrgð notuð til undirokunar

Út af fyrir sig hljómaði þetta vel. En ekki þurfti mikla bekkingu á alþjóðamálum til að sjá, að sliðar ábyrgðaryfirlýsingar tiltekinna ríkja eru mjög varuhaverðar.

Sliðar yfirlýsingar hafa oft verið notaðar af þeim ríkjum, er þær gáru, sem skjöl, til þess

að hlutast til um málefni beirra ríkja, sem vernda átti. Eða jafnvel undiroka þau og innlima með öllu.

Albanía, Belaia, Luxembourg, Malta og Kralau fengu öll á sínum tíma hlutleysisábyrgð tiltekinna ríkja. Skömmu eftir, að ábyrgðin var gefin, var Krakau innlimuð af einu þeirra ríkja, sem ávrgst hafði hlutleysi þess. Malta er þrátt fyrir hlutleysisábyrgðina, fyrir löngu orðin hluti af breska heimsveldinu. Ítalía rjeðist á Albaníu þrátt fyrir hlutleysis- og vinattusamninga. Þýskaland rjeðist að ósekju á Belgíu og Luxembourg þrátt fyrir ábyrgðsína á hlutleysi þeirra.

Meðferð Rússá á baltnesku þjóðunum

Fram eftir ári 1939 reyndu Bretar og Frakkar að semja við Rússia um, að halda Þjóðverjum í skefjum. Rússar tóku þessu liklega, en settu það skilyrði, að hlutleysi Eistlands, Lettlands og Lithauens yrði tryggt eða gert raunverulegt. Þetta átti að gerast með ábyrgð Rússlands, Englands og Frakklands.

Samkomulag náðist ekki um þetta vegna þess, að þjóðirnar brjár, sem sagt var að tryggja ætti, óttuðust, að þá tryggingu ætti að nota sem yfirvarp fyrir eina ábyrgðarþjóðina til að her-taka lönd þeirra. Eftir að Rússar höfðu samið við Þjóðverja 23. ágúst 1939, kúguðu þeir þessar þriár þjóðir bessar þessar þriár þjóðir til að láta sig fá herstöðvar í löndum þeirra. Var það gert undir því yfirvarpi, að annars væri yfirvorandi, að Engleiningar og Frakkar bræti á þeim hlutleysi þeirra, með því í upphafi ófriðarins að ryðjast inn um dönsku sundin og siðla eftir endilöngu Evstrasalti. Þar sem Þjóðverjar bá höfðu öll ráð. Herstöðvarnar notuðu Rússar síðan til þess að svíta biðir bessar sjálfstæði og innlima þær og lönd þeirra í Rússland.

Fyrir þá sem vildu læra af revnslu annara og forðast ágensemi yfirlangsgsáma stórvelda var þess vegna ekki gírnill. Að sækjast eftir sliðri ábyrgðaryfirlýsingar, sem kommúnistar óskuðu eftir. Það mál datt því niður.

Kommúnistar vildu, að Ísland segði örðum ríkjum strið á hendur

Kommúnistar fengu ekki óskum sinum um þetta fullnægt, hvorki í sambandi við lýðveldisstofnunina 1944, nái þingræðistjórnarmyndunina í október sama ár. Var þeim mun hægara að vísa þessum kröfum á bug, sem vitað var, að um þess

ar mundir var hafinn undirbuningur alþjóðasamtaka, sem skyldi tryggja heimsfriðinn að styrjöldinni lokinni.

Snemma árs 1945 fengu Íslendingar vitneskju um, að þeir væru velkomrir í þessi fyrirhuguðu samtök. Það skilyrði var þó sett, að Íslendingar yrði að lýsa yfir ófriði á hendur Þýskalandi eða Japan, til þess að geta orðið stofnandi samtakanna. Mál þetta var mikil rætt á meðal þingmanna, bæði á floksfundum og lokuðum þingmannafundum.

Það leyndi sjer ekki, að kommúnistar voru því mjög fylgjandi, að Íslendingar segðu þessum tveim stórveldum, sem þá var mjög tekið að hallast fyrir, strið á hendur, eða a. m. k. viðurkenndu, að Ísland væri í striði við þau“. Sóttu kommúnistar það af ofurkappi, að þessi háttur væri á hafður og lögðu mikla fæð á þá, sem þeir töldu því andviga.

Meginhluti þingmanna vildi þó ekki ljá þessu liðsyrði. Sögðu flestir sem satt var, að Íslendingar hvorki gæti sagt örðum þjóðum strið á hendur nje háð styrjöld, en hefðu þegar stutt málstað bandamanna eftir því, sem þeir hefðu haft fóng til.

Kommúnistar vildu íhlutun Rússá um íslensk mál

Þeim, sem höfðu viljað knýja Ísland til striðspáttöku, höttu þessi svör að vonum eigi fullnægjandi, og var Íslandi þess vegna ekki boðið að vera meðal stofnenda bandalags Sameinuðu þjóðanna.

Íslendingar höfðu af því hvorki tjón nje miska, bött þeir vrðu eiði stofnendur þess banda lags. Hitt duldist engum, að annað lá að baki ákefðar kommúnistum um striðsyfirlýsinguna en uppi var látið. Kom þá mórg um til hugar, að með henni hefði átt að fá Rússum samskonar átvillu til íhlutunar um Íslandsmál eins og æðlað hafði verið með ábyrgðaryfirlýsingunni, sem kommúnistar vildu knýja fram 1941 og 1944.

Nýr norskur sendikennari

Kom á Snorraháliðina 1947 og dvaldist hjer um skeið

HINN 8. þ. m. kom hingað til lands norskur sendikennari ásamt konu sinni. Heitir hann Hallvard Magerøy, cand. philol. Það er alltaf gleðiefni okkur Íslendingum, að fá áhugasaman menntamann að æðstu menntastofnun þjóðarinnar til að veita okkur fræðslu og þekkingu á máli þjóðar sinnar og menningu. Ekki sakar heldur, að hjer er fulltrúi frændþjóðar á ferðinni.

Hallvard Magerøy.

við hlið, bött bili ómilli þeirra mjókki stöðugt, svo að búast má við, að það hverfi með öllu áður en langt um líður, og eru margir því fylgjandi, að svo megi verða.

Bókmálið (ríkismálið) er nú kenslumálið í öllum bæjum landsins svo og í mestum hluta Austur-Noregs og Finnmark og Prændalögum. Annars staðar til sveita er nýnorskan ríkjandi, og má gera ráð fyrir, að ¼ barnanna nemi á því máli. Þeim er þó kent að lesa hvort tveggja málið. Í gagnfræða- og mentaskólum, er kent að skrifa þau bæði. En sem sagt, það er almenn skoðun, að málin eigi að renna saman, svo að ritmáli verði aðeins eitt.

Íslendingasögurnar í Noregi.

Um 1870 var stofnud í Noregi merk bókaútgáfa, Norske Samlaget. Á vegum þesarar útgáfu er Ljósverningasaga að koma út um þessar mundir.

Hallvard Magerøy hefur snúið henni á nýnorsku.

Ætlunin er, að allar Íslendingasögurnar komi út á vegum

Friða blaðs.

Bjarni Benediktsson:

Utanríkismál 7

Samningurinn um Keflavíkurflugvöll haustið 1946 var Íslendingum hagkvæmur

Án hans var óvist, hvenær Bandaríkin væri skyldug að flytja herafla sinn frá Íslandi

Óvenjuleg aðferð

En aðferðin við samningsgerðina var óvenjuleg og ákvörðunum hann þurfti að taka svo skýndilega, að mjög skammur tilmi var til stefnu.

Hermann Jónasson, þáverandi forsetisráðherra, gerði samninginn án vitundar utanríkismálanefndar og alþingismanna, en einungis með samþykti ríkisstjórnarinnar og þeirra manna, er sjerstaklega voru kallaðir til.

Samningurinn var ekki lagður fyrir Alþingi fyrr en her Bandaríkjanna var kominn hingað og aldrei var hann ræddur í utanríkismálanefnd.

Þeir, sem samninginn undirbjuggu og fjölluðu um hann, athuguðu að visu öll málatsatriði svo vel sem þeir máttu. En það liggur í hlutarins eðli, að þeir gátu þá eigi á örskammri stundu sjeð fyrir öll tilvik og þessvegna var sumt í samningnum óljósara en skyldi.

Óljós ákvæði hervarnarsamningsins

Menn gerðu þá ráð fyrir, að ófriðnum lyki með friðarsamningum skömmu eftir að bardagar hættu. Svo hafði verið í þeim styrjöldum, er menn höfðu í huga, og rendi þá ekki grun í, að annar háttur yrði hafður að afloknum þessum ófriði.

En á daginn kom, að friðarsamningum var frestað, og hafa sumir jafnvel talað um, að sá frestur mundi standa um áratugi. Vist er, að enn er naum ast byrjað á undirbúningi friðarsamninga við Þýskaland og Japan.

Í hervarnarsamningnum var sagt, að Bandaríkin skyldu fara brott af landinu með herafla sinn að ófriðnum loknum. Þetta mátti skilja á two vegu. Íslendingar töldu að miða bæri við sjálf vopnaviðskiftin, en Bandaríkjunnar bentu á, að ófriðnum væri ekki lokið fyrr en friðarsamningar væri gerðir.

Rússar tryggja aðflutningaleiðir sínar

Svipuð spurning hefur vaknað í Austur-Evrópu, þar sem Rússar hafa heri í þeim löndum, sem flutningaleiðir þeirra til Austuríkis og Þýskalandi lýkur og friðarsamningar eru undirritaðir.

Óvist var með öllu, hvernig því mundi lykta, ef Íslendingar hefðu af þessum sökum hafið kærur á hendur Bandaríkjunnar í mun meiri hættu en ef

verða til að draga landið enn frekar en áður inn í deilur stórveldanna. Var því ólikt skynsamlegra og betur í samræmi við hagsmuni Íslands að leiða benna ágreining til lykta með friðsamlegu samkomulagi, heldur en að láta hann verða til varanlegs fjandskapar.

Óskinni um herstöðvar var eytt

En þeim mun mikilsverðara var það fyrir Ísland, að ljúka þessu málí sem fyrst, þar sem Bandaríkin höfðu farið þess á leit, að fá hjer langæar herstöðvar.

Þó að Íslendingar synjuðu þeirri málaleitun eindregið, var þess eigi að dyljast, að mörg ríki voldugri en Ísland höfðu orðið að þola slíkar búsfirjar af sterkti nágrönnum. Mega það heita einsdæmi, að stórveldi uni því, að þessháttar málaleitun þess sje höfð að engu og noti sjer a. m. k. ekki ítrasta formlegan rjett til dvalar á þeim stöðvum, er það alveg nýlega hefur óskað að fá til mjög langstíma. Af þeim sökum var mjög mikilsvert, að sem fyrst fengist úr því skorið, að slíkar ráðagerðir væru úr sögunni, og ákvæðin tímamörk væri sett fyrir dvöl erlends herliðs í landinu.

Samhlíða því, sem sjálf sagt var, að vísa á bug kröfum um erlendar herstöðvar og alla þá ihlutun, er skert gæti sjálfstæði landsins og fullveldi, var hitt einsætt, að Íslendingar urðu, sem aðrar þjóðir, að taka sanngjarnit tillit til rjettmætra óska og þarfa annara, svo sem löngu er viðurkennt í skiptum allra síðaðra þjóða.

Þýðing Keflavíkurflugvallar

Nú stendur svo á, að Ísland er mikilsverður áfangi á flugleiðinni yfir norðanvert Atlans haf. Kemur öllum saman um, að hagkvæmast sje að láta ýmsar tegundir flugflutninga fara yfir Ísland. Hitt er og óumdeil-anlegt, að öryggi allra flugferða á þessum leiðum verður miklum mun meira, ef fullkominn flugvöllur er á Íslandi, svo að þar megi lenda í neyðartilfellum.

Óumdeilanlegt er, að mjög aukin hætta er færð yfir Ísland, ef aðeins einn milli/anda-flugvöllur er starfræktur hjer á landi og hann inni í sjálfri höfuðborginni. Ef til ófriðar kæmi, mundi slíkt óumflýjan-lega stofna íbúum höfuðstaðarins í muh meiri hættu en ef

astur er til lendinga i milli-landaflugi, er annarsstaðar á landinu en inni í miðri höfuðborginni.

Á striðsárunum byggðu Eng-lendingar Reykjavíkurflugvöll en Bandaríkjunnar Keflavíkurflugvöll. Reykjavíkurflugvöllur liggur mun betur við en hinn til fullnægingar þörfum Íslendinga og rekstur hans er viðráðanlegur fyrir íslenska ríkis.

Íslendingar þurfa hinsvegar ekki sjálfir mikið að halda á Keflavíkurflugvelli, og umbætur á honum, rekstur og viðhald fer langt fram úr fjárhagsettu íslenska ríkisins.

Alþingi samþykkir samninginn

Allar þessar staðreyndir og ýmsar aðrar leiddu til þess, að Íslendingar töldu rjett að semja um tímabundin og takmörkuð rjettindi Bandaríkjastjórnar til afnota af Keflavíkurflugvelli, gegn því, að Bandaríkjunnar fær strax brott af landinu með herafla sinn.

Þegar málið var lagt fyrir Alþingi haustið 1946 var meiri hluti þingmanna því sammála, að samið skyldi um Keflavíkurflugvöllin á þenna veg. Allir Sjálfstæðismenn, tærur helmingur Framsóknarmanna og fyrrv. formaður Framsóknar, Jónas Jónasson, voru samningnum samþykkir. Allir kommunistar, rúmur helmingur Framsóknar með núverandi formann flokksins, Hermann Jónasson, í broddi fylkingar, og tveir Alþýðuflokkmenn voru samningnum andvígir. Einn Alþýðuflokksmaður sat hjá.

Andstöðumennirnir játa, að á Keflavíkurflugvelli er engin herstöð

Þegar samningurinn var gerður var það helst haft á móti honum, að samkv. honum yrði Keflavíkurflugvöllurinn dulbúin herstöð. Öll þau hundruð Íslendinga, sem þar hafa unnið, og þær ótoldu þúsundir, sem

völlinn hafa skoðað, hafa sannfærst um það með eigin augum, að á vellinum eru engin hervirkir. Völlurinn er friðsamleg flugstöð á fjölfarinni samgönguleið og þar dvelja hvorki hermann nje eru þar geymdu-nar neinskonar vígvjelar.

Ýmsir helstu andófsmenn samningsins, sem stóðu að stúdentafundi 2. janúar 1949, neyddust og til þess að viðurkenna þessa staðreynd, þar sem samþykkt þeirra játar, að Íslendingar hafi aldrei veitt erlendinum herstöðvar hjer á friðartínum.

Aðalatriðin unnust

Í stað herstöðva-grýlunnar fjargviðrast sumir nú mjög yfir ákvæðunum um skatta- og tollagreiðslur Bandaríkjunnar þar syðra, svartamarkaði, er þar eigi sjer stað, og ýmsum ágöllum, er fram koma i sam búðinni við þá erlendu menn, sem þar dvelja.

Um flesta samninga er það svo, að hvorugur samningsaðili fær öllum sínum óskum fullnægt. Með þessum samningi unnu Íslendingar tvennt, sem miklu málí skiftir:

Bandaríkjunnar fór strax brott af landinu með allan herafla sinn, miklu fyrir en þeir töldu samningsskyldu sina til.

Bandaríkjunnar fjellu þar með friðsamlega og í fullri vinsemð frá kröfum sínum um langæar herstöðvar hjer á landi.

Gegn þessu heimiluðu Íslendingar Bandaríkjunnar tiltekin afnot Keflavíkurflugvallar en geta þó einhliða sagt þeim upp, svo að þau verði úr sögunni eftir 6½ ár frá því að samningurinn var gerður. Auðvitað hefðu Íslendingar ákvæðið þau afnot með öðrum hætti að ýmsu leyti, ef þeir hefðu ræðst einir við. Í þessu sambandi er þó á það að líta, að rík nauðsyn var og er á að sjá fyrir rekstri vallarins og það er Íslendingum fárhagsslega um megn að gera það án stuðnings annarsstaðar frá.

Þegar allt þetta er athugað, verða skatta- og tollaákvæðin auka-atriði, enda á það að líta, að Bandaríkjunnar greiða Íslendingum einum, er vinna á vellinum, mun meira í laun en öllum tekjum þeirra af vellinum nemur, að þeir hafa varið stórfje til umbóta og nýrra bygginga á vellinum og að allt betta, þar á meðal hin nýja clæsilega flugstöð, verður eign Íslendinga að samningstímanum liðnum.

Úr ágöllum ber að bæta

Sumir reyna að breiða út, að íslensk lög gildi ekki á Keflavíkurflugvelli og Bandaríkjunnar hljóti ekki refsingar fyrir lögþrótt sín þar að íslenskum lögum. Allt er þetta tilhæflu-laust, enda hafa ýmsir Bandaríkjunnar verið dæmdir bar fyrir brot á íslenskum lögum og er með mál þeirra farið á alveg sama veg og annara manna hjer á landi. En auðvitað verður að taka tillit til þeirra sjerákvæða, sem hafa verið sett, sérlega um innflutning, skalta og tolta.

Par sem svo stendur á, og á

Keflavíkurflugvelli er aldrei hægt að forðast með öllu smyg, gjaldeyrisbrask og svartamarkað; alveg hið sama á sjer t. d. stað i flestum höfnum hjer á landi og annarsstaðar, bæði hjá útlendum mönnum og innlendum. En íslensk yfirvöld hafa gert allt, sem í þeirra valdi stendur, til að koma í veg fyrir þetta og hafa fulltrúar Bandaríkjastjórnar hjer á landi veitt til þess allan þann atbeina, er þeir mega, varðandi Keflavíkurflugvöll. Þeim, er hafa frammi söguburð um þetta, væri og ólikt nær að segja yfirvöldunum frá ákvæðum dænum, er þeir hljóta að byggja á söguburð sinn, en að vera með almennt skraf, sem enga stoð veitir.

Góðvildin heilladrýgst

Alkunnugt er, að þegar menn af óliku þjóðerni dvelja saman um hrið, verður oft hætt við ýmiskonar erfiðleikum í samþúð, krit og misskilningi. Svo fer jafnvel, þótt allir tali sama mál, eins og t. d. Bretar og Bandaríkjunnar, hvað þá ef tungumálin eru ólik.

Illviljaðir menn reyna að sjálf sögðu að auka á þessa erfiðleika, begar þeir birtast á Keflavíkurflugvelli. Hafa þeir þá stundum hlaupið hrápalega á sig, svo sem sannaðist um klámmýndasöguburð kommúnist. En auðvitað láta slikir menn sjer ekki segjast, þótt þeir sjeu staðnir að óheilindum, heldur magna einungis áróður sinn.

Góðvilaðir menn reyna aftur á móti að bæta úr ágöllum um og læra af því, sem miður fer, til að koma í veg fyrir, að það endurtaki sig.

Mátturinn ekki láttinn ráða

Hvað sem minni hættar atriðum liður er óhætt að fullyrða, að Keflavíkurflugvallarsamningurinn var í heild Íslendingum mjög hagkvæmur.

Er áreiðanlega erfitt að nefna mörg dæmi þess, að deila, sem upp var komin um þýðingar-mikil mál milli mesta stórveldis heimsins og hins minsta smá-ríkis hafi leyst svo smáríkinu í hag, sem gert var með samningum þessum milli Bandaríkjanna og Íslands haustið 1946.

Ástæðan til þess var sú, að bar hjeldu á af beggja hálfu góðvilaðir menn, sem litu á beggja nauðsyn og ljetu sannirnina ráða meira en máttinn

Slæm uppskera í Svíþjóð

STOKKHÓLMUR, 23. sept.: — Talið er, að kornuppskeran í Svíþjóð í ár muni nema 980 búsund smálestir, eða 100 þús. smálestum minna en meðaltals-uppskeru síðastliðin 10 ár. — Uppskeran aðeins kornuppskeran í Svíþjóð, karlum, kattfóum og sykurrofum verður minni en í fyrra. — NTB.

Bjarni Benediktsson:

Aðdragandi Atlantshafs-sáttmálans

EF STÖRF bandalags Sameinuðu þjóðanna hefðu tekist svo sem vonir stóðu til, myndi friði og öryggi í heiminum hafa verið borgið um ófyrirsjáanlega framtíð.

En þetta hefir farið á alt annan veg. Öll störf Sameinuðu þjóðanna hafa mjög lamast af ósamlyndi stórveldanna. Þessa hefir mjög gætt á allsherjarþingum bandalagsins. — Þau hafa meira og meira snúist upp í áróður og umræðufundi, en ekki heppnast að afgreiða þau efni, er mestu málí skipti.

Máttleysi öryggisráðsins

Hefir á þingunum glögglega komið fram klofningur, annars vegar milli Rússlands og lepprikja þess bak við járnþjaldi, og hinsvegar flestra eða allra annara ríkja. Mundi þó sök sér um ágreininginn á allsherjarþingunum, ef hans gætti ekki einnig í öllum öðrum stofnum Sameinuðu þjóðanna og þar með öryggisráðinu.

Á allsherjarþingunum ræður afl atkvæða, enda hafa þau þing ekki úrslitaákvörðunarvald í hinum þýðingarmestumálum, heldur aðeins tillögulega ábendingarjett. Allar hin ar þýðingarmeiri ákværðanir ber að taka i öryggisráðinu, en þar verður lögleg samþykkt ekki ger, ef eithvert stórveldanna greiðir atkvæði á móti. Hefir þetta orðið til þess að lama og gera starfsemi öryggisráðsins lítilsvirði.

Rússland eitt hefir beitt neit unarvaldi sínu í 30—40 málum og þar með hindrað löglega ákvörðun og þá helst, begar hennar hefir mest verið þörf.

Eitt af helstu verkefnum öryggisráðsins er gæsla friðarins og þar með beiting þess valds, er Sameinuðu þjóðirnar hafa sem hernaðarbandalag.

En reynslan hefir fært ríkjunum heim sanninn um, að þau geta ekki átt öryggi sitt undir svo máttlausri stofnun sem öryggisráðinu eða bandalagi Sameinuðu þjóðanna yfirleitt.

Kommúnistar undiroka Tjekkóslóvakíu

Ótti hinna friðsömu þjóða jökkst mjög, þegar kommúnistar hrifsuðu til sín völdin í Tjekkóslóvakíu. Allir vissu, að þær voru utanaðkomandi öfl að verki. Kommúnistar óttuðust úrslit þingkosninga og vildu þess vegna koma í veg fyrir þær. Þess vegna fengu þeir styrk utan að til að knýja forseta landsins, Benes, og ríkisstjórnina, til að afsala kommúnistum öll völd i hendur.

Það fór ekki leynt, að hjer var um nauðungarverk að ræða. Enda sagði Benes að sjer áður en hann átti að undirrita hina nýju stjórnarskrá. En vinur hans Mazaryk var annað hvort myrtur eða framdi sjálfsmorð. vegna þess að hann vildi ekki ganga kommúnistum á hönd.

Prátt fyrir það þótt engum dyldist, hvað hjer var að ger-

Utanríkismál 8

Ágætt hjeraðsmót Sjálfstæðismanna í Stykkishólmi

Engir áttu meira í húfi en Íslendingar

ast, gátu Sameinuðu þjóðirnar, allsherjarþing eða öryggisráð, ekkert að gert. Völd Rússa innan þessara stofnana voru svo mikil, að þeir gátu fyrirsjáanlega komið i veg fyrir allar samþykktir, er nokkra þýðingu hefði í þessum efnum.

Ótti hinna friðsömu lýðræðisþjóða

Þegar hinna friðsömu lýðræðisþjóðir í Vestur-Evrópu sáu þetta og hugleiddu, að Kom inform kynti stöðugt undir innarás kommúnista í Grikkland, sannfærðust menn um, að nýrra úrræða væri þörf.

Smárikin þjú, sem nú eru kölluð Benelux, p.e.a.s. Belgía Holland og Luxembourg, leitudo þessvegna samninga við Frakkland og England um varnarbandalag.

Áður fyrri höfðu þessi litlu ríki treyst á hlutleysið. Fyrir heimsstyrjöldina höfðu meira að segja Belgia og Luxembourg haft hlutleysistryggingu stórveldanna, svipaða og íslenskir kommúnistar hafa viljat að útvega Íslandi. En hlutleysi þeirra var rofið strax og á reyndi 1914. Friðarvilji þessara þriggja ríkja var samt svo mikill, að á milli heimsstyrjöldanna vildu þau alls ekki blanda sjer í deilur stórveldanna og hjeldu fast við strang asta hlutleysi fram í maí 1940, þangað til að þau var ráðist af Þjóðverjum.

Eyðilegging borga og mannvirkja og undirokun landanna um margra ára bil, kennið þjóðum þessum, að ekki tjáði að treysta á hlutleysisdrauminn.

Þess vegna höfðu einmitt bessi þjú ríki forgöngu um stofnun varnarbandalags Vestur-Evrópuríkjanna.

Forysta Noregs meðal Norðurlandanna

Samhliða þessu hreyfðu Kanadamenn því, að Atlantshafsrikin, p.e.a.s., löndin við norðanvert Atlantshaf, ættu að stofna til varnarbandalags sín á milli innan ramma sáttmála Sameinuðu þjóðanna, svo sem heimilað er í 51. grein bandalagsáttmálans.

Tillaga þessi fjekk góðar undirtektir í Bandaríkjum og hjá þeim ríkjum, er þegar höfðu bundist samtökum um stofnun varnarbandalags Vestur-Evrópu. Umræður um stofnun Norður-Atlantshafsbandalagsins hófust upp úr þessu.

Af Norðurlandaríkjum höfðu Norðmenn forstu um þátttöku í bandalaginu. Þær höfðu þeir orðið verst úti í

síðasta striði, sýnt mestan kjark og frelsisást en vildu forðast svipaðar hörmungar án y.

Svo sem menn vita urðu bandalagsríkin að lokum 12. p.e.a.s. Beneluxlöndin þjú, Frakkland og England, Kanada, Bandaríkin, Ítalía, Portugal, Noregur, Danmörk og Ísland.

Engum brýnni nauðsyn en Íslandi

Öll þau ríki, sem gerðust að illar bandalagsins, tóku þá ákvörðun af brýnni nauðsyn. — Ekkert þeirra átti þó meira undir að friður hjeldist á þessum slóðum en Ísland. Hernaðarbýing Íslands er ótvírað, og landsmenn sjálfir eru með öllu ófærir til að verja landið. Ef ekki var að gert, lá landið því opioð fyrir áras, ef til striðs kæmi.

Freistaing árásarþjóðar til að hremma landið hlýtur að verða því meiri sem síður eru likur til að landið verði varið, ef á reynir.

Fáir eða engir treystu sjer til að neita hernaðarbýingu landsins, og flestir játuðu, að landið hlyti að dragast inn í ófrið, ef meiriháttar styrjöld brytist út á ný. En því var haldir fram, að svo mikil aðrei í húfi og afleiðingar svo óvissar, að betra væri að hafast ekkert að og treysta forsjóninni, heldur en að reyna að ráða fram úr málunum sjálfur.

Afskiptaleysi hlaut að auka hættuna

Með þessu var auðsjáanlega mjög aukin hætta færð yfir landið. Ef árásarþjóð hefði farið á að hremma Ísland og búi um sig í skyndi í upphafi styrjaldar, án þess að að væri gert, hlyti slikt að auka freistingu æfintýramanna til ófriðar. Hin styrka aðstaða, sem þeim skapaðist, með að geta notað Ísland sem skammbýssu eða rýting, er otað væri gegn Bretlandi og Bandaríkjum, var svo mikilsverð, að þeir mundu leggja mikil í sölurnar til að ná henni.

Afskiptaleysi Íslendinga um þessi mál gat þess vegna beinlinis leitt til þess, að auka hættu á allsherjarþriði, sem ekki mundi síður bitna á þeim heldur en öðrum. Jafnframt var að því stefnt, að sögn eins af hlutleysispostulunum, sýrja Sigurbjörns Einarssonar, að helmingur landsmanna mundi missa lifið í þeim átökum, er verða mundu um landið, ef á þerinn regið hefði verið fólk sofandi að feigðarósi.

Mikill áhugi fyrir kosningu Sigurðar Ágústssonar

HJERAÐSMÓT Sjálfstæðismanna, sem halddið var í Stykkishólmi s.l. sunnudag var afar fjölsótt viðsvegar úr sýslunni. Var þetta annað hjeraðsmót Sjálfstæðismanna í Snæfellsness- og Hnappadalssýslu á þessu sumri, en hið fyrra var halddi að Hofgörðum í júlí-mánuði — og var einnig afar fjölsótt.

Sigurður Ágústsson setti móti id með stuttri ræðu. Bauð hann menn velkomna til mótsins um leið og minntist á kosningabaráttuna, sem fyrir dyrum stæði.

Ólafur Thors, formaður Sjálfstæðisflokkssins tók næst til móls. Flutti hann ýtarlega ræðu um stjórnmalástandið í landinu. Rakti afstöðu Sjálfstæðisflokkssins til annarra flokka og afleiðingarnar af samstarfi við þá. Þá vjek hann að óheilindum og ráðþrotum Framsóknarflokksins. Loks lýsti hann höfuðatríðum í stefnu Sjálfstæðisflokkssins.

Gunnar Thoroddsen, borgarstjóri tók næstur til móls. — Gerði hann grein fyrir framkvæmdum í hjeraðsmálum og meðferð þeirra á þingi síðustu árin. Lýsti hann því, að ástæðan fyrir því að hann hefði ákveðið á sinum tíma að vera ekki áfram í kjöri í sýslunni, væri ekki sú, að hann gæti ekki unnið jafnt fyrir Reykjavík sem borgarstjóri og fyrir sveitirnar sem þingmaður, því að það væri stefna Sjálfstæðisflokkssins að samtvinnu hagsmuni kaupstaða og sveita. — Hins vegar hefði hann ekki treystt sjer til að samræma hinna miklu annir borgarstjóraembættisins við mikla umsýslu fyrir annað kjördæmi.

Töldu báðir ræðumenn mikil happ fyrir Snæfellinga að fá nú fyrir þingmannsefni einn af mestu athafnamönnum landsins, mann, sem stæði í blómálfisins með fulla starfsorku, en hefði óvanalega mikla reynslu á öllu atvinnu- og fjárhagslifi þjóðarinnar og langa og staðgóða þekkingu á lifsbaráttu og þörfum þess fólk, sem hann nú ætlaði að taka að sjer umboð fyrir á Alþingi.

Var ræðum þeirra Ólafs og Gunnars ágætlega tekið

Að ræðunum loknum fóru fram ágæt skemmtiatriði. Þeir fjalgarir Ólafur Magnússon og Hermann Guðmundsson sungu einsöngva og tvísöngva og fórst það með ágætum vel. Þá sungu þjár ungar stúlkur úr Stykkishólmi með gítar-undirleik. Loks fór Árni Helgason í Stykkishólmi með nokkrar gamanvisur eftir sjálfan sig. Hafði talist svo til, að þetta væri í hundraðasta skipti, sem hann lagði sinn skerf til að skemmta á samkomum í sýslunni með kímnin sinni.

Ollum skemmtiatriðum var að flytja varð hana í Landsspítalann. Um hve mikil konur vel tekið, og komu einkar vel í ljós þær miklu vinsældir, sem Árni Helgason nýtur, enda er hann löngu kunnur sem vitund.

Billinn, sem ók á konuna, er R-1066. — Hann hafði fyrri um daginn, um kl. 3,30 lent í Eftir skemmtiatriðin flutti árekstri og þá brotnaði önnur Ann Ketilbjörnarsen stakkt á gangtibins, svo henni var að varp og þakkaði Gunnari Thor-

odden vel unnin störf í þágu kjördæmisins um leið og hann árnaði Sigurði Ágústssyni heilla í kosningabaráttunni.

Þessu næst sleit Sigurður Ágústsson mótinu, þakkaði öllum, sem lagt hefðu lið sitt til þess að gera þetta móti hið ánægjulegasta og beindi sjerstöku þakklæti til aðkomumann anna.

Síðar um kvöldið var svo dansað og þótti mótið í alla staði hafa farið hið besta fram.

Norðlenskur gangna maður villist suður á Hveravelli

SÍÐASTL. föstudagsmorgun var manns frá Bjarnastöðum í Vatnsdal saknað úr göngum í Grímstunguhéði. Hófu fjalgar hans þegar leit að manninum, en sú leit bar ekki árangur. — Næsta dag var mannsins enn leitað og var Slysavarnafjelagið beðið að láta leita með flugvél. Var það gert, en sú leit bar heldur ekki árangur. Samkvöld hitti tveir leitarmannana, að norðan, hinn saknaða mann. Hafði hann villst alla leið suður undir Hveravelli og legið um nöttina í sæluhúsi við Kúlu kvísl. Þar tók hann þá ákvörðun að snúa við og var kominn langleiðina norður, er hann hitti leitarmennina eins og fyr segir.

Slysavarnafjelagið vil eingreiði mælast til þess, að gangnamenn og aðra, sem um óbyggðirnar ferðast, hafi jafnan áttavita meðferðis, svo beir fái sjeð, í hvaða átt þeir halda.

Slys verður á Suðurlandsbraut

Á SUNNUÐAGSKVÖLD vildi það slys til að kona varð fyrir bíl og slasaðist.

Þetta gerðist inn á Suðurlandsbraut. Konan, sem heitir Þjóðbjörg Jónsdóttir, Hrauni við Kringlumýrarveg, hafði farið úr strætisvagninum á viðkomustaðnum sem er á móts við bensínafgreiðslu Shell við Suðurlandsbraut. Hún ætlaði að ganga yfir götuna, en í því kom billinn og varð konan fyrir honum, með þeim afleiðingum,

græskulausasti en skemmtilegasti gamanvisnahöfundur landsins. Billinn, sem ók á konuna, er R-1066. — Hann hafði fyrri um daginn, um kl. 3,30 lent í Eftir skemmtiatriðin flutti árekstri og þá brotnaði önnur Ann Ketilbjörnarsen stakkt á gangtibins, svo henni var að varp og þakkaði Gunnari Thor-

eins með eitt ljós er slysið varð.

Bjarni Benediktsson:

Málstaður Íslands eða hins alþjóðlega kommúnisma

EFTIR atvikum öllum geta íslendingar ekki kosið sjer meira nje hagkvæmara öryggi gegn áras en það, að áras á Ísland verði skoðuð sem áras á önnur voldug, vinsamleg og frið elskandi nágrannaríki. Þessu var náð með þáttöku Íslands í Atlantshafssbandalaginu.

Lítilmannleg afstaða

Sumir segja, að nágrannaríki Íslands mundu koma Íslandi til hjálpar, ef áras yrði gerð á það, þótt íslendingar hefðu ekki gerst aðilar þessa samnings. Um það getur auðvitað enginn sagt, fyrr en á hefði reynt.

Slikt hefði algjörlega verið háð stjórnálaástandi í heimnum, þegar og ef slík áras yrði gerð. Öryggi fyrir vörnum fæst ekki nema með aðild að þvílikum samningi, sem hjer um ræðir.

En sannarlega er það ekki mikilmannlegt að treysta á slika hjálp annara en þora þó ekki að verða aðili sliks samnings við þá, sem hjálpina eiga að veita, ef illa fer. — Sá, sem þvíliku lítilmennsku sýnir, er sannarlega ekki hjálparverður.

Íslenskir hagsmunir verða að ráða

Á því er og meginmunur, hvort Íslandi er komið til hjálpar eftir fyrirfram gerðum samkomulagi og ráðagerðum, sem íslendingar eru sjálfir aðilar að, og gerðar eru með þeirra hagsmuni fyrir augum, eða hvort barist verður um landið án tillits til hagsmuna landsmanna.

Árásarríki, sem nú ætlað að hremma Ísland, hefir ekki þá afsökun fyrir gerðum sínum, að það viti ekki hvað við liggar, ef slíkt niðingsverk yrði fram. Íslendingar mega og treysta því, að þegar samningurinn er kominn í framkvæmd, þá verða samdar áætlunar um hvortveggja:

1. Hvernig eigi að koma Íslandi til hjálpar þegar í stað, ef á það verður ráðist.

2. Hverjar ráðstafanir þurfi að gera til að koma í veg fyrir áras á Ísland og hertöku landsins ef ófriður er yfirvofandi, og er það enn mikilsverðara en hið fyrtalda.

Kommúnistar vilja fórnar Íslandi

Afstaða kommúnista í þessum efnunum er skiljanleg. Helsta áhugamál þeirra er að greiða fyrir framgangi og sigri hins alþjóðlega kommúnisma. Eins og aðrir ofsatruarmenn eru þeir fúsir til að fórnar miklu eða öllu fyrir framgang hugsjónar sinnar. Hið mesta, sem íslenskir kommúnistar geta lagt fram í baráttunni fyrir hinn alþjóðlega kommúnisma er það að fórnar sínu eigin landi. Þessa fórn vilja þeir fára.

Utanríkismál 10

Á milli þessa tvenns átti ekki að vera erfitt að velja

Þeir vita, að ef Ísland liggur ópið og óvarið án nokkurra trygginga og öryggis, þá er opnuð leið fyrir það árásarríki, sem beitir sjer fyrir sigri kommúnismans, að hremma Ísland á örskammri standu.

Slikt mundi að vísu væntan lega leiða til þess að reynt yrði að hrekja árásarmennina burtu. Það mundi verða barist um Ísland. Það yrði „skotið án miskunar“, eins og Brynjólfur Bjarnason sagði 1941. — En kommúnistar horfa ekki í það, aðeins ef það kemur Rússum að gagni.

Kommúnistar vilja dylja fyrirætlanir sínar

Það er ekki líklegt, að margir íslendingar aðhyllist þessa kenningu, ef þeir gera sjer ljóst, hvers eðlis hún er. Þess vegna reyna kommúnistar með öllum ráðum að dylja hana.

Þess vegna neitar Brynjólfur Bjarnason nū ummælum sínum frá 1941. Þess vegna neitar hann og aðrir kommúnistar stríðsvilja sínum frá 1945. Þess vegna neita kommúnistar því, að þeir hafi verið með því, að ganga í hernaðarbandalag, þegar þeir ólmir vildu gerast aðilar að bandalagi Sameinuðu þjóðanna 1946. Þannig mætti lengi telja hvernig kommúnistar reyna nú að villa um fyrir mönnum og dylja stefnu sína, vegna þess að þeir vilja ekki láta almenning skilja, hvers eðlis hún er.

En þó er þessi stefna skiljanleg og alt að því afsakanleg frá þeirra sjónarmiði. Kommúnistar trúu því, að Íslandi muni til lengdar vegna best, ef hinn alþjóðlegi kommúnismi nái yfirráðum í heiminum, þar á meðal á Íslandi.

Stundaróþægindi, jafnvel eyðingu Íslands og Íslandsbyggðar að verulegu leyti, telja kommúnistar litilsvíði, miðað við sigur hins mikla málefns.

Algerar andstæður

Því verður ekki neitað, að kommúnistar hafa skoðun og sannfæringu, þótt það sje ljót skoðun og hættuleg sannfæring. Hitt verður miklu síður skilið, hvernig þeir stjórnála menn, sem áhrif vilja hafa og alvarlega vilja láta taka sig, geta varið að tvistiga og jafnvel sitja hjá í jafn stórfelldu máli og örlagaríku fyrir Ísland og þessu.

Hagsmunir Íslands kröfðust þessi að Ísland yrði aðili Atlantshafssbandalágsins. Hagsmunir hins alþjóðlega kommúnisma kröfðust þess, að komið yrði í veg fyrir aðild Íslands að bandalági. Þær var um tvennt að velja og valið hlaut að verða svo ótvíraett, að allir

skynibornir menn gætu hiklaust valið.

Það hlaut að vera undir lífskoðunum manna komið, hvorn kostinn þeir tækju. Hitt er óverjandi að hafa enga ákveðna skoðun í slíku máli sem þessu.

Ákvörðun Alþingis

Á Alþingi fór svo í þessu máli sem fleirum, að aðeins tveir flokkar voru óklofnir, Sjálfstæðismenn voru allir með málstað Íslands og samþykktu í einu hljóði þáttöku í Atlantshafssbandalaginu. Kommúnistar voru með málstað hins alþjóðlega kommúnisma og greiddu í einu hljóði atkvæði á móti þáttöku Íslands í bandalaginu.

Mestur hluti Alþýðuflokksins og Framsóknarflokksins voru með íslenska málstaðnum. En hvorugur bar gæfu til að vera óklofinn í þessu meginmáli.

Í Alþýðufloknum voru það að vísu aðeins tveir býingarlitlir og minniháttar þingmenn, sem fyrst reyndu að fleyga málið og greiddu síðan atkvæði á móti því.

Mestu óheilindin

Í Framsóknarfloknum voru fjórir þingmenn óheilir í málinu. Um two þeirra mátti segja, að litlu máli skipti hvorum megin hryggjar þeir lægju að öðru leyti en því, að atkvæði þeirra voru að sjálfsögðu talin með. Páll Þorsteinsson greiddi atkvæði með öllum tilraunum til að fleyga málið og spilla því, en sá að lokum að sjer og samþykkti þáttöku Íslands í bandalaginu. Páll Zophaniasson fylgdi fleygnum og greiddi atkvæði á móti málinu, þegar þeir voru úr sögunni.

Hið ótrúlega bar hins vegar við, að formaður næst stærsta flokks landsins, fyrverandi forsetisráðherra Íslands, Hermann Jónasson, greiddi ásamt Skúla Guðmundssyni fyrst atkvæði með því að fleyga málið og spilla því, og sat síðan að lokum hjá. Hann sagðist að vísu ekki vilja bera ábyrgð á sanniningum en vegna þeirrar afstöðu, sem Framsóknarflokkrinn hefði tekið, vildi hann þó ekki greiða atkvæði á móti sanniningum og valdi því bann kost að greiða ekki atkvæði.

Um þvíliku framkomu formanns næst stærsta flokks þjóðarinnar í mikilsverðasta ör yggismáli hennar, þarf ekki morg orð. Hún er einstök, og einsdæmin eru verst, eins og fyrrvérandi formaður Framsóknarflokksins, Tryggvi Þórhallsson, hafði að orðtaki.

Samvinna við léðraðisþjóðirnar eina ráðið

Óheilindi og tvískinnungur

Lygajórlur þjóð-

viljans heldur áfram

UNDANFARNA daga hefur þjóðviljinn gert sjer leik að því að rangfæra og snúa út úr nokkrum setningum í bæklungi, sem Marshallstofnunin í Washington gaf út fyrir hálfu ári síðan, um efnahagsmál Íslands.

Út af rangfærslum Þjóðviljans í þessu efni lýsti ríkistjórnin því yfir i gær að aðdröttanir Þjóðviljans gagnvart Marshallstofnuninni, um að hún hafi reynt að hindra bygging hinna tíu togara í Englandi og hafi synjað um lán til nýbygginga þessara, sjeu alrangar.

En þrátt fyrir þessu yfirlýsingu frá stjórninni, sem byggðer á augljósum staðreyndum, endurtekur Þjóðviljinn þessar rangfærslur sínar, og reynir enn að skjóta sjer á bak við ummæli í fyrnefndum bæklungi.

En þá er Þjóðviljinn svo óheppinn, að þar sem hann þykist vera að færa rök fyrir máli sínu tekur hann einmitt setningu upp úr bæklungi þessum, sem staðfestir bað, er segir í yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar. Að gagnrýni á togarakaupum hafi komið fram hjá Efnahagssamvinnustofnun Evrópuþjóða í París, en ekki frá Marshallstofnuninni í Washington.

Þjóðviljinn virðist ekki vita eða ekki vilja vita, að hjer er um tvær ólíkar stofnanir að ræða. Og endurtekur í gær þá fullyrðingu sína, að ríkisstjórnin hafi sókt um lán frá Marshallstofnuninni til togarakaup anna. Ætti það þó að vera auðskilið, að slikt kemur ekki til greina, þar sem togarana á að kaupa í Englandi. Enda hvergi í umræddum bæklungi talað um þá lánbeiðni, sem Þjóðviljinn ræðir um, og aldrei hefur verið til, nema í imyndun þeirra manna, sem yrkja Þjóðviljann daglega.

Sjónvarp i litum.

LONDON — Lit-sjónvarp verður í fyrsta sinni sýnt í Englandi á útvarpssýningunni, sem stendur þar nú yfir.

Þessara manna munu að vísu lengi verða í minnum höfð en komu sem betur fer að lítill sök fyrir aðra en hina seku menn sjálfa.

Yfirgnæfandi meirihluti Alþingis kunni glögg skil á því, hvað þjóðinni er fyrir bestu og þess vegna var málstað hennar tryggður sigur. Er þar með a. m. k. um sinn fengin lausn á þeim hluta sjálfstæðismálsins sem erfiðastur er úrlausnar eðli sínu samkvæmt; Öryggini gegn erlendri áras og vörnum landsins ef til ófriðar kemur.

Enn er þess þó að gæta, að mikil er undir framkvæmd samnings þessa komið og er þeim einum treystandi að fara með hana, sem glöggan skilning hafa á því, hvers virði friður og frelsi er Íslandi og, að þeim gæðum verður ekki haldjóða en ríkisstjórnin. Þeir Kristinn Ármannsson og Jón Gislason bjuggu bindið til prentunar eins og hið fyrra og er frágangur allur hinn vand aðasti.

Í þessu bindi, sem hinu fyrra, eru margar ágætar myndir. T. d. er mynd af Sveinbirni Egilsson, af frummynd, sem er eingi Líðabókakastni. Þá eru sýnishorn af rithönd Sveinbjarnar.

Fjögra ára óstjórn,

segir Churchill

Þjóðnýtingarsíefnan

hefur algerlega mistekist

LONDON, 28. sept. — Winston Churchill var aðalræðumaður stjórnarandstöðunnar. Er umræðum var í dag haldið áfram í breska þinginu um gengislækkun sterlingspundsins.

Churchill rjeðist harkalega á stjórnina, fullyrti meðan annars, að fjármálastefna hennar hefði að lokum haft það i för með sjer, að gengislækkun hefði orðið óhjákvæmi leg.

Churchill sakaði stjórnina fyrir hönd íhalðsflokksins, um fjögra ára efnahagslega óstjórn. Hann bætti því við, að verkalýðsflokkurinn í Bretlandi hefði nú engan rjett til að halda því fram, að hann kæmi fram fyrir og talaði fyrir hönd allra þjóðarinnar.

Í sambandi við gengisfellingu, sem Churchill fullyrti að neydd hefði verið upp á þjóðina á síðasta augnabliki og begar allt annað var óumflýjanlegt, sagði ræðumaðurinn, að framvegis yrði ekki hægt að leggja nokkurn trúnað á yfirlýsingar Sir Stafford Cripps, fjármálaráðherra. Atburðirnir að undanförnu hefðu sýnt það, að hann hefði algerlega breytt afstöðu sinni til gengislækkunar.

Þingmenn ókyrrast

Er líða tók á ræðu Churchills, fóru þingmenn verkalýðsflokkins mjög að ókyrrast. — Hrópuðu þeir hvað eftir annað fram í ræðu hans og urðu háværir, er hann lýsti yfir, að þjóðnýtingarsíefna stjórnarinnar sýndi það betur með hverjum deginum, að hún hefði algerlega mistekist.

Kosningaáróður

Sir Harold Wilson, verslunarmálaráðherra, svaraði fyrir hönd stjórnarinnar. — Hann lýsti ræðu Churchills sem kosningaáróðri.

Ráðherrann fullyrti, að það væri stefna íhalðsflokksins að auka atvinnuleysi og dýrtíð í Bretlandi.

Fyrra bindi af Homerskviðum komið

BÓKAUTGÁFA Menningar-sjóðs hefir nú sent frá sjer fyrra bindið af Homerskviðum — Ilionskviðu, en í fyrra kom út annað hefti sem kunnugt er.

Peir Kristinn Ármannsson og Jón Gislason bjuggu bindið til prentunar eins og hið fyrra og er frágangur allur hinn vand aðasti.

Í þessu bindi, sem hinu fyrra, eru margar ágætar myndir. T. d. er mynd af Sveinbirni Egilsson, af frummynd, sem er eingi Líðabókakastni. Þá eru sýnishorn af rithönd Sveinbjarnar.